

Літаратура і Мастацтва

ВЫДАЕЦЦА
3 1932 г.

ОРГАН МІНІСТЭРСТВА КУЛЬТУРЫ І ПРАУЛЕННЯ САЮЗА ПІСЬМЕННІКАЎ БССР

№ 37 (1271)

Пятніца, 12 верасня 1975 г.

Цана 8 кал.

борніцтва за дастойную сустрэчу XXV з'езда КПСС.

Сёння мы змяшчаем некалькі фотаздымкаў, якія расказваюць аб працоўнай вахце хлеба-робаў і рабочых. Вось трактарыст калгаса імя Гастэлы Мінскага раёна М. Раманоўскі. Зараз ён разам з іншымі механізатарамі працуе на ўборцы бульбы, штодзённа перавыконвае нормы выпрацоўкі.

Шмат добрых спраў на рахунку апаратчыкаў Гродзенскага вытворчага аб'яднання «Азот» В. Андрэева і А. Шамрая. Яны робяць усё для таго, каб даць калгасам і саўгасам больш мінеральных угнаенняў. Старанна працуюць у гэтыя дні і рабочыя Мінскага трактарнага завода. З канвеера яго штодзённа сыходзяць сотні машын.

Фота Я. ПЯСЕЦКАГА
І Г. ПАУЛАВА.

У КАЛГАСАХ і саўгасах, на фабрыках і заводах нашай рэспублікі шырыцца сацыялістычнае спа-

Р Э Д А К Ц И Я «СЕЛЬСКОЙ ГАЗЕТЫ»

Центральны Камітэт Камуністычнай партыі Беларусі горача вiншуе калектыв рэдакцыі і аўтарскі актыв «Сельскай газеты» з выхадам яе дзесяціцісячнага нумара.

Апіраючыся на велізарны вопыт савецкага друку, «Сельская газета» выступае палымным прапагандыстам ленинскай аграрнай палітыкі нашай партыі, вядзе актывную і плённую работу па мабілізацыі працоўнікоў вёскі рэспублікі на барацьбу за няўхільны ўздым усіх галін сельскагаспадарчай вытворчасці, яе інтэнсіфікацыю на аснове канцэнтрацыі і спецыялізацыі, укаранення найвышэйшых дасягненняў навукі і тэхнікі, пераводу яе на індустрыяльную аснову.

Газета з'яўляецца актывным памочнікам партыйнай арганізацыі рэспублікі ў фарміраванні высокіх ідэяна-маральных якасцей сучаснага селяніна-калектывіста, кваліфікаванага работніка, ідэяна перакананага будаўніка камуністычнага грамадства.

Центральны Камітэт КПБ выказвае цвёрдую ўпэўненасць у тым, што «Сельская газета», усямерна ўмацоўваючы сувязі з аўтарскім актывам і чытачамі, у духу ленинскіх традыцый нашага друку будзе і надалей з яшчэ большай настойлівасцю і мэтанакіраванасцю змагацца за ажыццяўленне навукова абгрунтаванай праграмы партыі па далейшаму развіццю сельскагаспадарчай вытворчасці, усямерна развіваць творчую ініцыятыву і энергію працоўнікоў вёскі ў барацьбе за паспяховае выкананне заданняў дзевяціп'яцігодкі і прынятых працоўнымі сацыялістычных абавязкаў дзейнасцю па дастойнай сустрэчы XXV з'езда КПСС.

Центральны Камітэт Кампартыі Беларусі жадае калектыву рэдакцыі, аўтарам і чытачам «Сельскай газеты» новых творчых поспехаў у працы на карысць нашай сацыялістычнай Радзімы, у імя перамогі ідэалаў камунізму.

Центральны Камітэт КП Беларусі.

ГЕРАІЧНАМУ В'ЕТНАМУ ПРЫСВЕЧАНА

Пра мужнасць і стойкасць слаўнага в'етнамскага народа, які выступаў у гераічнай барацьбе з імперыялістычнымі захопнікамі, ішла гутарка на вялікім літаратурным ведаванні, прысвечаным гістарычнай даце — трыццацігоддзю з дня ўтварэння ДРВ. Яго адкрыў кароткім уступным словам народны пісьменнік Беларусі, лаўрэат Ленінскай прэміі Іван Мележ.

У прэзідыум веча запытаў гасці: студэнт Белдзяржуніверсітэта імя У. І. Леніна Нгуен Ван Цыен і аспірант-фізік Нгуен Фыок Лан.

Пра справы в'етнамскіх калег: пра тое, чым жывуць сёння пісьменнікі далёкай ад нас краіны, раскажаў у сваім дакладзе старшыня Камітэта па літаратурных сувязях з пісьменнікамі Азіі І. Афірыкі Алесь Асіпенка. Ён наваў новыя творы, створаныя за апошні час пісьменнікамі В'етнама, падірэсліў іх надзвычайнасць. Кнігі в'етнамскіх пісьменнікаў, якія выйшлі ў час вайны, дапамагалі народу ў цяжкай барацьбе адста-

ць незалежнасць і свабоду. Як бы працягваючы гэтую думку, народны паэт Беларусі Максім Танк назнаміў удзельнікаў веча з вершамі, прысвечанымі слаўным вайнам В'етнама, якія былі апублікаваны ў свой час на старонках нашай перыядыкі.

«Апалены лотас» — так называлася кніга вершаў в'етнамскіх паэтаў, якая выйшла на беларускай мове і атрымала высокую ацэнку ў нашай чытача. Вершы з гэтай кнігі, прачытаныя Язэпам Сямёнавым, гучалі свежа і натхнёна. На вечары былі прачытаны і новыя пераклады, з якімі выступілі паэты Г. Кляўко, А. Грачаніцаў.

Удзельнікі літаратурнага веча Е. Лось, В. Іпатава, П. Макаль назнамілі прысутным з новымі вершамі, прысвечанымі в'етнамскім братам.

Затым І. Мележ даў слова гасцю Нгуен Ван Цыену. Ён сказаў, што многім яго землякам добра вядомыя кнігі беларускіх празаікаў, перакладзеныя на в'етнамскую мову.

— Мы вучыліся па іх, — працягваў Нгуен Ван Цыен, — перамагаць ненавісных захопнікаў.

Пад бурны апладысменты ўсіх удзельнікаў веча гасцям былі паднесены букеты жывых кветак.

М. САВІЧ.

ЧАРНАМОРСКАЯ «БЕЛАРУСЬ»

У Мінск вярнулася дэлегацыя прадстаўнікоў працоўных рэспублікі, якая гасціла ў маракоў-Чарнаморскага пароходства. Чарнаморскія беларусі пабывалі на навукова-даследчым судне «Насманаўт Юрый Гагарын», іншых суднах. Цэнтральнай падзеяй у праграме візіту стала сустрэча з экіпажам цеплахода «Беларусь».

У аднаведнасці з дагаворам аб культурна-шэфскіх сувязях калектываў працоўных Беларусі з экіпажам судна, падпісаным у Мінску, са сталіцы нашай рэспублікі на борт «Беларусі» дастаўлена бібліятэка з твораў беларускіх пісьменнікаў і паэтаў. Тут разгорнута вялікая фота-выстаўка, якая раскавае аб справах працоўных рэспублікі ў гаспадарчым і культурным будаўніцтве. Цеплаходу падараны фанатэка з запісамі музыкі і песень беларускіх кампазітараў, хранікальна-да-

кументальныя фільмы аб Беларусі.

У час сустрэч члены дэлегацыі раскавалі маракам аб жыцці сваіх калектываў, аб тым, як працоўныя рэспублікі рыхтуюцца сустрэць XXV з'езд КПСС. У сваю чаргу маракі паведамілі аб сваіх працоўных дасягненнях.

На цеплаход плануецца прыезд брыгады для мастацкага афармлення судна, майстроў кулінарнай справы, якія навучаць маракоў «сакрэтам» беларускай кухні. Акрамя таго, на час круізаў па чарнаморскаму ўзбярэжжы сюды будуць прыязджаць у творчыя камандзіроўкі беларускія артысты, пісьменнікі, кампазітары.

Усё гэта дапаможа савецкім і зарубажным турыстам, якія робяць падарожжа на борце цеплахода, атрымаць больш глыбокае ўяўленне аб нашай рэспубліцы.

БЕЛТА.

У БРЭСЦЕ працягваецца міжнародная навуковая канферэнцыя «Помнікі барацьбы і перамогі», якая арганізавана інстытутам гісторыі мастацтваў Міністэрства культуры СССР сумесна з Саюзам архітэктараў СССР і Савецкім камітэтам Міжнароднага камітэта па ахове помнікаў культуры і выдатных месцаў.

У горадзе над Бугам сабраліся дэлегацыі Савецкага Саюза, Балгарыі, Венгрыі, ГДР, Польшчы, Румыніі, ЧССР і Мангольскай Народнай Рэспублікі на чале з сакратаром праўлення Саюза архітэктараў СССР, прафесарам О. А. Швідкоўскім, акадэмікам Балгарскай Акадэміі навук Аляксандрам Абрыцэнавым, доктарам, супрацоўнікам інстытута тэорыі і гісторыі мастацтваў Венгерскай Акадэміі навук Шандарам Конта, доктарам, сакратаром Берлінскай секцыі Саюза мастакоў ГДР Хайнцам Вернерам Шмітам, доктарам, кіраўніком сектара інстытута гісторыі мастацтваў Польскай Акадэміі навук Станіславам Азімекам, дырэктарам інстытута тэорыі і гісторыі мастацтваў у Празе Савая Шабанкам, дырэктарам Славацкага інстытута аховы помнікаў культуры і прыроды Янам Ліхнерам, дырэктарам упраўлення аховы помнікаў пры

ПАМЯЦЬ У ГРАНІЦЕ І БРОНЗЕ

Міністэрства культуры Сацыялістычнай Рэспублікі Румыніі Вэслае Драгуцэ, начальнікам Галоўнага ўпраўлення выяўленчых мастацтваў Міністэрства культуры МНР Эльгейнам Одамам.

Хвалюючай прэлюдыяй да канферэнцыі стала адкрыццё фотавыстаўкі «Помнікі барацьбы і перамогі» ў зале музычнага вучылішча.

Увазе ўдзельнікаў форуму былі прадстаўлены даклады, прысвечаныя помнікам барацьбы і перамогі над фашызмам, вызвалення народаў ад ярама гітлераўскага, з якімі выступілі прафесар О. А. Швідкоўскі, супрацоўнік інстытута мастацтвазнаўства, этнаграфіі і фальклору АН БССР кандыдат мастацтвазнаўства Л. Г. Лепцэвіч, дацэнт мастацкага інстытута ў Сафіі Венета Іванова, доктары Шандар Конта, Хайнц Вернер Шміт, Анджэй Альшэўскі, Савы Шабанк, Ян Ліхнер, Васіле Драгуц.

Скульптары і архітэктары, вучоныя-мастацтвазнаўцы былі адзінымі ў сваіх вывадах, што ў мастацкім вобразе помнікаў і мемарыялаў выразна праяўляюцца сучасныя адносіны да

мінулых падзей, даецца дакладная ідэяная ацэнка фактаў, гістарычны вопыт службы сучаснасці.

У Савецкім Саюзе і брацкіх сацыялістычных краінах, адзначалі ўдзельнікі канферэнцыі, пабудаваны рад выдатных мемарыяльных комплексаў з ярка выражанай антыфашысцкай накіраванасцю. Гэтыя мемарыяльныя дапамагаюць не толькі заховаць памяць аб гераічным мінулым, але і актывна ўдзельнічаюць у барацьбе супраць адраджэння фашызму.

Удзельнікі канферэнцыі ўсклалі кветкі да помніка У. І. Леніну. Яны пабывалі ў Брэсцкай крэпасці-героі, аглязелі мемарыяльны комплекс, усклалі кветкі да Вечнага агню.

У рабоце канферэнцыі прымаюць удзел загадчык аддзела культуры ЦК КПБ С. В. Марцалеў і міністр культуры БССР Ю. М. Міхневіч.

БЕЛТА

УКАЗ ПРЭЗІДЫУМА ВЯРХОЎНАГА САВЕТА БССР

Аб прысваенні тт. Калаптур Н. Ф., Масцераву П. І. і Федчанка Л. М. ганаровага звання заслужанага артыста Беларускай ССР

За заслугі ў развіцці беларускага савецкага тэатральнага мастацтва прысвоены ганаровае званне заслужанага артыста Беларускай ССР артыстам Магілёўскага абласнога тэатра драмы і камедыі (гор. Бабруйска):

Калаптур Ніне Федосьеўне,
Масцераву Пятру Іванавічу,
Федчанка Ларысе Мікалаеўне.

Старшыня Прэзідыума Вярхоўнага Савета БССР
Ф. СУРГАНАУ,
Сакратар Прэзідыума Вярхоўнага Савета БССР
Л. ЧАГІНА.

11 верасня 1975 года,
г. Мінск.

НА МЯСЦОВЫМ МАТЭРЫЯЛЕ

Выстаўка літаратуры адкрыта ў чытальніках заах Магілёўскай абласной бібліятэкі імя У. І. Леніна. Тут паведавалі аб аддзеле беларускай і краязнаўчай літаратуры, могуць назнаміцца з матэрыяламі аб рэвалюцыі 1905—1907 гадоў у Беларусі. На прыкметным месцы тэкст пастановы ЦК КПСС «Аб 70-годдзі рэвалюцыі 1905—1907 гадоў у Расіі», работы У. І. Леніна, звязаныя з падзеямі таго часу. Сярод кніг — «Рэвалюцыйны рух у Беларусі. 1905—1907 гг. Дакументы і матэрыялы», А. Воранава «Рабочы рух у Беларусі, напружаны і ў перыяд рэвалюцыі 1905—1907 гадоў», Л. Лінінскі і Я. Лук'янаў «Сялянскі і салдацкі рух у Беларусі» (1900—1907 г.г.), Ф. Новікава «Бальшавікі Беларусі ў перыяд снежаньскага ўзброенага паўстання

у 1905 годзе», «Партыя ў гады першай рускай рэвалюцыі (1905—1907 гады). Дакументы і матэрыялы на Магілёўскай вобласці».

Прапагандысты, лектары, студэнты, чытачы-краязнаўцы ахвотна карыстаюцца матэрыяламі выстаўкі. Супрацоўнікі бібліятэкі прыступілі да рэдагавання адпаведных раздзелаў краязнаўчага каталога. Неўзабаве будзе складзены рэкамендацыйны паказальнік краязнаўчай літаратуры аб першай рускай рэвалюцыі.

Кніжныя выстаўкі, прысвечаныя 70-годдзю рэвалюцыі 1905—1907 гадоў у Расіі, разгорнуты таксама ў Клімавіцкай раённай, Бабруйскай гарадской імя А. С. Пушкіна, Трасцінскай сельскай Хоцімскага раёна і іншых бібліятэках вобласці.

В. АРЦЕМ'ЕУ.

ВЕСТКИ З БРЭСТЧЫНЫ

МУЗЕЙ БЕЛАВЕЖЫ

Больш за 200 тысяч чалавек штогод наведваюць музей прыроды Белавежскай пушчы. Тут пабывалі хлебаробы Гродзеншчыны і Віцебшчыны, рабочыя прадпрыемстваў Брэсцкай вобласці.

Пра Белавежскую пушчу наведвальнікам цікава раскаваць экскурсаводы. Іх ролю часта выконваюць вучні старажытных класай Камяніцкай сярэдняй школы.

ІДЗЕ ЭСТАФЕТА

Аддзел культуры Івацэвіцкага райвыканкома распаўсю-

дзіў альбом-эстафету. Кожнаму Дому культуры і клубу ў гэтым альбоме адведзена некалькі старонак, дзе змяшчаюцца фотаздымкі, лісты, запісы аб удзеле вёскаў раёна ў першым туры Усеагульнага фестывалю самадзейнай мастацкай творчасці.

ПОШУК ЮНЫХ

На Брэсцчыне дзейнічае 1.500 атрадаў і груп следчытаў. Дзякуючы іх пошуку сталі вядомымі многія старонкі барацьбы супраць нямецка-фашысцкіх захопнікаў. Следчыты выявілі імяны 1.340 загінуўшых войнаў, партызан і падпольшчыкаў вобласці.

ПАДЗЕЙ, ФАКТЫ

СЫН СТАРШЫНІ

Трыццаць гадоў працаваў старшынёй калгаса Якаў Андрэвіч Русак. Але гады бярэць сваё, і прыйшла пара перадаць гаспадарку другому. Аднавіскоўцы пераконвалі маладоша Русака — Аляксея — замяніць бацьку...

Аб пераемнасці традыцый, аб змене пакаленняў раскажа новы мастацкі фільм «Сын старшыні», здымкі якога ў калгасе «Росвет» імя К. П. Арлоўскага Кіраўскага раёна пачала група кінематаграфістаў студыі «Беларусьфільм». Сцэнарыі для яго напісаў драматург Мікалай Матукоўскі, рэжысёр Вячаслаў Нікіфарав. У ролі Якава Русака здымаецца народны артыст РСФСР Уладзімір Самойлаў, Аляксея Русака іграе артыст Аляксандр Самойлаў.

ФІЛАРМОНІЯ ЗАПРАШАЕ

Беларуская дзяржаўная філармонія выпусціла да новага канцэртнага сезона абанементаў на тэматычныя канцэрты. У іх выступіць дзяржаўны сімфанічны аркестр Беларускай ССР, Мінскі камерны аркестр, Букавінскі ансамбль песні і танца, вакальна-інструментальны ансамбль «Песняры», салісты Зара Далуханова, Галіна Каваленка, Яўген Несцяраўка і іншыя.

Спецыяльныя абанементаў на пяць канцэртаў выпушчаны для рабочых і служачых — аматараў музыкі заводаў «Ударнік», імя Р. К. Арджанікідзе і іншых прадпрыемстваў горада.

ВЕРНЫ ДРУГ — ПЕСНЯ

На Брэсцкім пяночным камбінаце імя 50-годдзя СССР адбыўся трэці традыцыйны конкурс эстраднай і народнай песні. Ён праходзіў пад лэзіам «Песня — верны друг твой назаўсёды».

Пераможцамі конкурсу сталі швачкі-матарысткі Вера Казубай і Тацяна Паўлюкавен.

ВЕРАСНЕЎСКІЯ ГАСТРОЛІ

Спектаклем «Нашэсце» па п'есе Л. Ляонава адкрыў асеннія гастролі ў Брэсце Гродзенскі абласны драматычны тэатр.

«Трынога» А. Петрашкевіча, «Дом на скале» Х. Вуалійока, «Калі кахаеш...» Г. Малышава — гэтыя і іншыя спектаклі ўбачаць не толькі брастаўчане, але і жыхары раённых цэнтраў, калгасаў і саўгасаў.

БЕЛТА.

— Ёсць у нас адна адметная мясціна, якая прыцягвае ўвагу гасцей горада. — сцілы будынак на вуліцы Маладзёжнай, 4, што схаваны сярод зелішніх дрэў і шматпавярховых дамоў. Гэта —

тым месцы стаю брыентавы гарадок. 7 ліпеня 1958 года тут забілі першы калочак для палаткі. Пра гэта сведчыць цалер памятнай пліта — помнік мужнасці і гераізму першых будаўнікоў. Тут, у музеі, усё першае.

У залах музея можна ўбачыць і фотаздымкі сённяшніх перадавікоў, герояў дзевяцігоддзі. Менавіта тут праходзіць традыцыйныя сустрэчы моладзі з ветэранамі працы і Вялікай Айчыннай вайны, тут уручаюць юнакам і дзлұчатам камсамольскія білеты, а шаснаццацігадовым — пашпарты.

— Расце горад, — працягвае Пётр Савельевіч. — З кожным днём усё больш прадукцыі выпускаюць яго буднішчы прадпрыемствы. Музей панаўняецца новымі экспанатамі. У пачатку дзесяцігоддзі мяркуем перавесці яго ў новае памяшканне.

А вось яшчэ адна наша цікавая, вясёлая і добрая традыцыя. Гэта — тэатралізаваныя прадстаўленні. Горад наш малады і сярэдня ўзрост навапалацян — 25—27 гадоў. Моладзі заўсёды спадабаўся вясёлы настрой. Напрыклад, свята праводзілі з імі. Якіх толькі казачных персанажаў не ўбачылі! Колыкі фантазіі, творчай выдумкі ў нашай моладзі!

Штогод святкуем мы і дзень нараджэння горада вялікай хіміі. Малынічыя калоны працоўных, удзельнікаў мастацкай самадзейнасці, студэнтаў і школьнікаў, гасцей крочаць на ўпрыгожаных праплетках Навапалацка з песнямі на гарадскі стадыён. Гэты дзень — традыцыйны дзень мастацтва і спорту. На стадыёне гучаць песні, выступаюць з разнастайнымі праграмамі харавыя і танцавальныя калектывы артыстаў-аматараў. Напрыклад, пры Палацы культуры нафтавікоў іх гэтых калектываў, больш як дваццаць чатыры.

Прыцягваюць шмат людзей і нашы традыцыйныя ўрачыствы праводзілі юнакоў Навапалацчанаў на службу ў рады Савецкай Арміі, прысвячэнне ў рабочыя. На іх мы запрашаем перадавікоў вытворчасці, ветэранаў працы, наогул паважаных людзей Навапалацка, якія даюць наказ моладзі захоўваць працоўны гонар і славу бацькоў, быць вернымі сынамі Радзімы.

Шмат можна гаварыць аб традыцыях нашага горада. І пра гарадскі конкурс выканаўцаў савецкай песні, і пра святыя дружбы дзяцей Навапалацка і Латвійскай ССР, і аб прысвячэнні моладзі ў хімію...

Пра свой горад Пётр Савельевіч Асіпенкаў расказаваў з улюбленасцю, з гонарам за людзей і іх працоўныя і творчыя дасягненні.

РАБОЧАМУ КЛАСУ ПРЫСВЯЧАЕЦЦА

Шматгранная і сапраўды неабдымная стваральная дзейнасць савецкага рабочага класа. Яна прасякнута духам навагарства і творчых пошукаў, імкненнем хутэй увасобіць у жыццё грандыёзныя планы Камуністычнай партыі.

Рабочы чалавек з яго невычэрпнымі патэнцыяльнымі магчымасцямі стваральнік, які выконвае план будаўніцтва камунізму — галоўны герой нашай сучаснай літаратуры, яе магістральная тэма.

Каб яшчэ больш стымуляваць і актывізаваць творчасць, прысвечаную рабочаму класу — галоўнай сіле нашага грамадства, ВЦСПС і Саюз пісьменнікаў СССР напярэдадні 100-годдзя з дня нараджэння У. І. Леніна аб'явілі Усесаюзна адкрыты конкурс на лепшы твор мастацкай прозы аб сучасным савецкім рабочым класе. У склад журы конкурсу, якое ўзначальвае першы сакратар СП СССР Г. Маркаў, уваходзяць вядомыя пісьменнікі, перадавікі вытворчасці, дзеячы культуры. Членам журы конкурсу з'яўляецца І. П. Шмякін.

Кожныя два гады за творы, прызнаныя журы лепшымі, прысуджаюцца прэміі: першая — 5.000 рублёў, дзве другія — па 2.500 рублёў, тры трэція і некалькі заахвочальных прэмій.

Прэміі прысуджаюцца за раманы, апавесці, мастацка-дакументальныя творы, у якіх на высокім ідэйна-мастацкім узроўні паказаны гераічны рабочы клас як перадавая, вядучая і стваральная сіла ў барацьбе за пабудову камуністычнага грамадства, дадзена глыбокае адлюстраванне таго, як пад кіраўніцтвам Камуністычнай партыі цяперашняе пакаленне рабочага класа дастойна працягвае слаўныя рэвалюцыйныя, баявыя і працоўныя традыцыі сваіх бацькоў і братоў удзельнікаў Вялікага Кастрычніка, цудоўных энтузіястаў першых пяцігодкаў, адлюстраваны багаты свет задум і дзеянняў сучаснага савецкага працаўніка.

Сярод кніг, удастоеных прэміі, варта адзначыць і манументальныя раманы гістарычнага зместу, як «У поўдзень на сонечным баку» В. Кажульнікава, «Вечны покліч» А. Іванова, «На Урале-рацы» А. Капцэвай, і вострэсожэтных кнігі, дзе ў цэнтры ўвагі аўтара вобразы маладых рабочых і інжынераў — нашых сучаснікаў: «Права выбару» М. Калеснікава, «Здабудзеш у баі», «І гэта называецца будні» У. Папова, «Апошні перагон», Р. Бежарышвілі, «Звяраю жыццё па часе» беларускага празаіка А. Савіцкага.

Напярэдадні завяршэння новага этапу конкурсу, 1 студзеня 1976 года, у рабочую групу журы паступаюць рукапісы, кнігі, часопісныя публікацыі новых твораў аб рабочым класе. Сярод іх хацелася б адзначыць раман гомельскага пісьменніка Леаніда Гаўрылікіна «На магу без цябе», прысвечаны творчай працы палескіх нафтавікоў.

Журы чакае новых твораў, арыгіналы якіх пажадана рэзам з перакладам (хаця б падрадкавым) на рускую мову даслаць па адрасу: Масква, Пушкінская 1/6, Дом Саюзаў, пакой 20, з пазнакай «На літаратурны конкурс».

Вынікі конкурсу будуць аб'яўлены 1 мая наступнага года. Творы, адзначаныя прэміямі, выпускаюцца выдавецтвам і «Савецкі пісьменнік» і Прафвыдат у першую чаргу і масавымі тыражамі.

Георгій СВІРЫДАУ, адказны сакратар журы конкурсу.

І ТРАДЫЦЫІ Ў НАС НОВЫЯ

Гутарка карэспандэнта «Літаратуры і мастацтва» Л. Круцінскай з першым сакратаром Навапалацкага гаркома партыі П. С. Асіпенкавым.

Гісторыя-краязнаўчы музей. — распавядае Пётр Савельевіч. — Стала традыцыйнай менавіта адсюль знаёміць з горадам кожнага новага спецыяліста, наогул усіх нашых гасцей. Шмат цікавага расказвае музей аб гісторыі Навапалацка. Калі нараджаўся горад, тут размяшчаўся першы інтэрнат, у ім жылі першыя навапалацкі будаўнікі горада хімікаў, маладыя энтузіясты, што па закліку партыі, па пачуццях камсамольца прыехалі на ўзвядзенне і ганта нафтавай прамысловасці. А яшчэ раней на гэ-

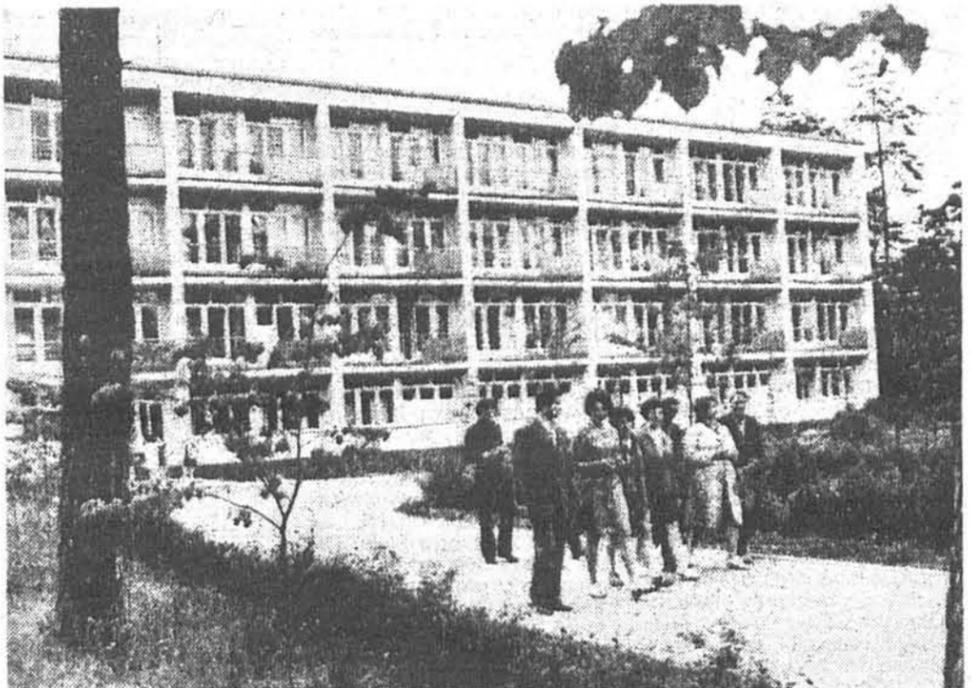
Першы коўш экскаватара, першая рыдэйка, першыя рукавіцы мантажнікаў, іншыя прылады працы. Але ж самыя галоўныя экспанаты расказваюць наведвальнікам аб нашых цудоўных наўрым-слівых людзях — першапраходцах, піанерах новабудоўлі.

Пётр Блахінін... Ён ўмеў запальваць сэрцы людзей, надзімаць іх на добрыя справы. Пасля заўчаснай смерці маладога камсамольскага ваяжы, яго імем працоўныя назвалі адну з першых вуліц новага горада нафтавікоў.

Старажытныя сіды Полацк і яго маладыя брат — сямнаццацігадовы Навапалацк — у дваццаці кіламетрах адзін ад аднаго. Жывуць і працуюць зны ў адзіным бурным рытме. Адметная рыса сённяшняга дня — барацьба за высокую вытворчыя паказчыкі, дастойную сустрэчу XXV з'езда КПСС.

Навапалацк — гэта гіганцкія сучасныя новабудоўлі, вялікі комплекс хімічнай прамысловасці. Адсюль выісе кацыя Саюза, у многія братнія сацыялістычныя краіны ідуць бензін і мазут, дыазольнае і матарнае паліва.

Але Навапалацк — гэта і цудоўныя палаткі культуры, школы, бібліятэкі, шырокія праспекты і плошчы. Навапалацк — новыя людзі, новыя традыцыі. Менавіта гэта і было тэмай гутаркі карэспандэнта «ЛітМас» з першым сакратаром Навапалацкага гаркома партыі П. С. Асіпенкавым.

Тут адпачываюць навапалацкія хімікі.

Фота М. МІНКОВІЧА.

УНІВЕРСІТЭТ РАБОЧАЙ СТАЛАСЦІ

Увайшоўшы ў гэты будынак, вы трапіце ў сапраўднае царства працы. У кожнай з чатырнаццаці прафесій — свой асобны кабинет. Таблічкі на дзвярах прыядадуць вас у класы апаратаў лічбыльных клавашных машын і мантажнікаў радыёэлектронікі, слесару механазбораных работ і токараў. У суседніх пакоях завіхаюцца ля апаратаў юныя фатографы, схіліліся над машынамі швачкі, «чаруюць» над рабочымі сталамі будучыя прадаўцы і кулінары. А ў гэтым класе — светла ад белых халатаў і шалачак. Тут вучацца будучыя медсестры. У кабінце прыкладной мастацкай творчасці юныя рэзчыкі па дрэву, інкрустатары і чаканшчыкі спасцігаюць прафесіянальныя таяны гэтых рэдкіх і старажытных прафесій.

Больш чым паўтары тысячы дзевяцікласнікаў агульнаадукацыйных школ Ленінскага раёна г. Мінска пачалі займацца ў міжшкольным вытворчым камбінаце, які 10 верасня расчыніў свае дзверы.

Правільна адказаць на пытанне «Кім быць?» школьнікам тут дапамогуць вопытныя педагогі і майстры вытворчасці.

Усе прадпрыемствы раёна ўдзельнічалі ў стварэнні камбіната. Класы і кабінеты яны абсталявалі навішай апаратурай, станкамі, забяспечылі іх нагляднымі дапаможнікамі, неабходнымі матэрыяламі, вучэбнай і метадычнай літаратурай. Тут створаны ўсе ўмовы, каб на ўроках працы, якія з гэтага часу будуць праходзіць на камбінаце, школьнікі паспраўднаму авалодалі любімай прафесіяй. Разам з атэстатам аб сярэдняй адукацыі яны атрымаюць і пасведчанне аб кваліфікацыі.

Пасля заканчэння школы выпускнікі змогуць працаваць па выбранай спецыяльнасці на падшэфных прадпрыемствах.

БЕЛТА.

«Двое сутак жыцця» — так называецца артыкул, змешчаны ў штотыднёвіку «Жыццё літэраце» (ШЛР). У ім расказваецца аб грамадска-палітычнай і літаратурнай дзейнасці народнага пісьменніка БССР Івана Шамякіна.

Але асноўная ўвага чытацёў скаанцэнтравана на аповесці «Снежныя зімы», якая выдана ў Польскай Народнай Рэспубліцы. Паведамляецца таксама, што творы гэтага празаіка друкаваліся на польскай мове і раней: «Глыбокая плынь» (1954), «Сэрца на далоні» (1968).

Аўтар рэцэнзіі Фелікс Форнальчык глыбока аналізуе аповесць «Снежныя зімы», падрабязна спыняецца на вобразы Івана Васільевіча Анцяноўска і Валяціна Адамавіча Будыкі, разглядае адметныя рысы іх характараў і тое, што прыгледзічы на процілеглыя пазіцыі, яны

СЛОВА ПРА БЕЛАРУСКАГА ПІСЬМЕННІКА

на-свойму старанна дбаюць аб грамадскіх справах, аб тым, каб яшчэ лепшым было жыццё іх дзяцей, іх нашчадкаў, за якіх ім давялося змагацца супроць фашызму ў гады Вялікай Айчыннай вайны.

Рэцэнзент спыняецца таксама на своеасаблівым стылі шамякінскай аповесці. І самая галоўная каштоўнасць твора — гэта глыбокі наказ жыцця і барацьбы беларускага народа на розных этапах яго гістарычнага мінулага і сённяшніх дзён.

А. МАЦКЕВІЧ.

У лістападзе спадняцца 70 гадоў з дня апублікавання артыкула У. І. Леніна «Партыйная арганізацыя і партыйная літаратура», у якім былі пазначаны значныя і ролі літаратуры для пралетарскай рэвалюцыйнай барацьбы, сфармуляваны прынцыпы літаратурнай палітыкі партыі.

У. І. Ленін даказаў, што ўспіх мастацтва — партыйнае, бо ўспіх мастацтва выражае інтарэсы тых або іншых класаў і партыі, развіццё лозунг «беспартыйнасці» як буржуазны, бо ён служыць шырмай для прыкрыцця буржуазных ідэй, якія праводзяцца ў рэакцыйным мастацтве, і накіраваны супраць мастакоў, якія адкрыта ўстаюць на пазіцыі пралетарыяту.

Асноўным крытэрыем ацэнкі твораў літаратуры і мастацтва У. І. Ленін заўсёды лічыў непартыйную аднасць ідэянасці і мастацкасці.

Геніяльныя ленінскія выказванні па праблемах літаратуры і мастацтва зрабілі жыццёвы ўплыў на развіццё тэорыі і практыкі савецкага мастацтва і сёння з'яўляюцца магутнай зброяй у барацьбе за далейшы ўздым савецкай культуры.

Якія накіраваныя пазнаванні прад'яўляў У. І. Ленін да літаратуры і мастацтва, да памфлетыстаў, расказаў на старонках нашай газеты нандыдат філалагічных навук Павел Ткачоў («ЛІМ», 29 жніўня 1975 г.).

Сёння прапануем увазе чытачоў артыкул нандыдата, філосафскіх навук Міналая Шобы.

3 ДНІА апублікавання ў першай легальнай большавіцкай газеце «Новая Жыць» 13 лістапада 1905 года праца У. І. Леніна «Партыйная арганізацыя і партыйная літаратура» адкрывае цэлую эпоху ў літаратурным і навуковым мастацтве жыцці народаў. Вось ужо семдзесят гадоў ленінская тэорыя партыйнай літаратуры выдэ сапраўды творчага чалавека на адзіна правільнаму шляху ў баскрайнім авіяне жыцця і мастацтва.

З'яўленне на свет гэтага артыкула — з'ява зусім невыпадковая. У лістападзе 1905 года Першая руская рэвалюцыя знаходзілася па сваім вышэйшым уздыме і яшчэ цяжка было загадаць наперад, якім будзе яе фініш. Ніхто не мог нават уявіць, што набліжаецца яе трагічны спад, што дзвядзецца сустрэць яе цяжкае паражэнне, разгуд сталінскай рэакцыі, беспроцэдэнтную здраду тых, хто яшчэ ўвора даваў клятву вернасці пралетарыяту.

Сведчаннем гэтага ўздыму рэвалюцыі была і заваяваная пралетарыятам легальнасць сацыял-дэмакратычнага друку. Упершыню ў Расіі большавікі атрымалі магчымасць выдаваць свае газеты і часопісы. Менавіта з'яўленне на ўздыме рэвалюцыі ленінскай работы «Партыйная арганізацыя і партыйная літаратура» вызначыла яе значальны сэнс.

У тый час многія літаратары і мастакі, члены РСДРП ірадыкалі супрацоўнічаць у буржуазным друку, тым самым неабходна ішла на вядомы кампрамісы з ім. Сярод некаторых літаратараў-партыйцаў чуліся анархістычныя галасы аб «незалежнасці партыйных публіцыстаў ад партыі». У. І. Ленін з першага радка свайго артыкула наваў рашучую барацьбу за лёс партыйнага друку. «Новыя ўмовы сацыял-дэмакратычнай работы, якія стварыліся ў Расіі пасля кастрычніцкай рэвалюцыі, наставілі на чаргу шытанне аб партыйнай літаратуры. Адрозненне паміж нелегальным і легальным

друкам, гэтая сумная спадчына эпохі прыгонніцкай, самадзяржаўнай Расіі, пачынае знікаць».

З гэтых слоў У. І. Ленін

Прынцып партыйнасці — гэта прынцып адносін літаратуры і мастацтва да сучаснай рэалінасці, гэта надзейны арыентір у бясконцым лабірынце сацыяльных з'яў і працэсаў, у самым творчым працэсе. Ён указвае мастаку месца і ролю ў той бязлітаснай барацьбе, якая ішоўдэна не сціхае ў антаганістычным класавым грамадстве. І калі пісьменнік, мастак, філосаф, журналіст выражае не выпадкова сваю класавую пазіцыю — на які бок барыкад стаць у гэтай барацьбе, то, як зазначыў К. Маркс, яны павялічваюць тым чым іншыя бакі капіталізму, застаюцца буржуазнымі таму, што не ведаюць аб'ектыўных законаў грамадскага развіцця, не бачаць шляхоў пераўтварэння сваёй сацы-

партыйнасць, — вучыў У. І. Ленін, — ёсць спадарожнік і вынік высокаарганізаванай класовай барацьбы. І, наадварот, у інтарэсах адкрытай і шырокай класовай барацьбы неабходна развіццё строгай партыйнасці».

Партыйнасць дазваляе мастаку быць на-сапраўднаму праўдзівым, на-сапраўднаму рэалістычным унутрана ўзвучаным у выбраным для сябе творчым шляху. Партыйная літаратура, адкрыта звязаная з барацьбой пралетарыяту, яе лепшыя прадстаўнікі — М. Горкі, У. Маякоўскі, В. Бруслаў, А. Блок, А. Серафімовіч, Д. Бедны і многія іншыя, якія з'явіліся ў першых радах рэвалюцыйнага народа, выніталі да жыцця зусім новую літаратуру і мастацтва, павялі іх на

цягу ўсяго свайго творчага жыцця пранеслі сцяг ленінскай партыйнасці, сцяг вялікай класовай сталасці. Гэта аксіёма ў нашай савецкай рэалінасці.

Пралетарская партыйнасць — асноўны прынцып і змож прагрэсіўных пісьменнікаў капіталістычных краін. Аб такіх людзях вобразна засведчыў выдатны англійскі пісьменнік, лаўрэат Міжнароднай Ленінскай прэміі «За ўмацаванне міру паміж народамі» Джэймс Олдрыдж: «Хіба прыклад Маркса не выклікаў да жыцця Інтэлігента новага тыпу, які разумее, што Інтэлігент даўраваў яму для служэння класу, што стварае, будзе, вырабляе, але знаходзіцца ў рабстве ў сістэме эксплуатацыі». Прагрэсіўныя літаратары капіталістычных краін, якія ўсім сэрцам усурывалі ідэалы рабочага класа як свае кроўныя, у цяжкіх умовах імнерыялістычнай рэакцыі накіравалі ўзоры ленінскай партыйнасці ў сваёй мастацкай творчасці, бачаць у гэтым вялікую зброю ў авіяцый-леніні гістарычнай місіі пралетарыяту.

І ў тым, што ў мастацтве жыцці Захаду прагрэсіўныя тэндэнцыі бяруць верх, вялікая заслуга, на-першае, ленінскай канцэпцыі літаратуры, яе творчага метаду — метаду сацыялістычнага рэалізму, на-другое, заслуга таго унікальнага мастацкага вопыту, які набыла савецкая шматнацыянальная літаратура. Развіваючыся ў духу ленінскага разумення сутнасці сацыялістычнай літаратуры і культуры, савецкая літаратура ішла ў пагу з жыццём і вызначалася ім. У сваіх «Нагаках аб літаратуры» А. Фадзееў пісаў, што ў сучаснай прагрэсіўнай літаратуры свету савецкай літаратуры належыць роля старэйшага таварыша і сябра: «Гэта тлумачыцца, вядома, не тым, што савецкая пісьменнік толькі таму, што яны савецкія, або таленавіцей, або лепш валодаюць майстэрствам, чым прагрэсіўныя пісьменнікі іншых краін. Па старадаўняму выразу, «талент як ісіца або дабро: дзе здыбываецца, там і барэцца». А тлумачыцца гэта тым, што савецкая літаратура ў цялым — літаратура вялікага народа, якому першаму ўдалося вызваліцца ад ланцугу капіталізму і набудаваць сацыялістычнае грамадства. Гэта дало савецкай літаратуры магчымасць і перавагу ўпершыню ў гісторыі паказаць барацьбу за новы, справядлівы лад жыцця і самае гэта жыццё, характары і адносінны людзей ва ўмовах сацыялізму і названасць тым самым вядомы мастацкі вопыт, які мае наватарскае значэнне ў сусветным развіцці літаратуры».

Вось чаму барацьба за партыйнасць мастацтва ёсць адначасова барацьба за сапраўднае мастацтва, якое аднаўдае прагрэсіўнаму бегу часу. У гэтым плане ленінскі артыкул «Партыйная арганізацыя і партыйная літаратура» набывае ўсё больш вострае актуальнае значэнне ў нашы дні. Значым, што сучасны этап сусветнага развіцця характарызуецца якасна новымі з'явамі і сацыяльна-палітычнымі зрухамі ў карысць сіл сусветнага сацыялізму. Гэта абумоўлена разрадкай міжнароднай напружанасці, растуць прызначэннем прынцыпу мірнага суіснавання ў якасці нормы адносін дзяржаў з розным сацыяльна-эканамічным ладом і тымі новымі магчымасцямі навукова-тэхнічнай рэвалюцыі, якія стварае для духоўнага развіцця развітае сацыялістычнае грамадства.

У такіх умовах ролі і значэнне ідэалагічнай барацьбы

«ЛІТАРАТУРНАЯ ЧАСТКА ПАРТЫЙНАЙ СПРАВЫ...»

І развітае стройную і наслідоўную канцэпцыю партыйнасці літаратуры і мастацтва, якая закладвалася ў яго ранейшых працах і развіталася далей у кнізе «Матэрыялізм і эмпірыкрытыцызм», у артыкулах аб Л. Талстым, у перапісцы з М. Горкім і іншых. Сутнасць прынцыпу партыйнасці літаратуры У. І. Ленін, вызначае так: літаратура пралетарыяту не толькі ў надволі, але і ва ўмовах легальнасці не можа быць незалежнай ад агульнай пралетарскай справы, а павінна стаць «састановай часткаю арганізаванай, планамернай, аб'яднанай сацыял-дэмакратычнай партыйнай работы», падкантрольнай партыйным арганізацыям РСДРП. Іншымі словамі, пралетарскі пісьменнік, мастак, журналіст у сваёй творчасці павінен стаяць на цвёрдых пазіцыях свайго класа, яго баявога авангарда — партыі, усімі сродкамі абараняць яго інтарэсы, мэты барацьбы. У адваротным выпадку яму не пазбежнуца апынуцца ў шчупальцах капіталу з вынікачымі адсюль усімі акалічнасцямі.

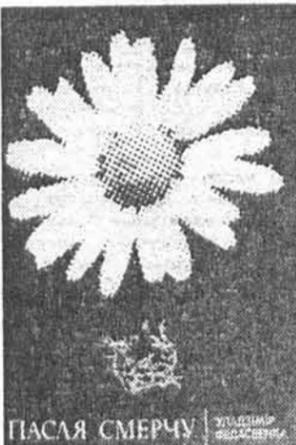
І развітае стройную і наслідоўную канцэпцыю партыйнасці літаратуры і мастацтва, якая закладвалася ў яго ранейшых працах і развіталася далей у кнізе «Матэрыялізм і эмпірыкрытыцызм», у артыкулах аб Л. Талстым, у перапісцы з М. Горкім і іншых. Сутнасць прынцыпу партыйнасці літаратуры У. І. Ленін, вызначае так: літаратура пралетарыяту не толькі ў надволі, але і ва ўмовах легальнасці не можа быць незалежнай ад агульнай пралетарскай справы, а павінна стаць «састановай часткаю арганізаванай, планамернай, аб'яднанай сацыял-дэмакратычнай партыйнай работы», падкантрольнай партыйным арганізацыям РСДРП. Іншымі словамі, пралетарскі пісьменнік, мастак, журналіст у сваёй творчасці павінен стаяць на цвёрдых пазіцыях свайго класа, яго баявога авангарда — партыі, усімі сродкамі абараняць яго інтарэсы, мэты барацьбы. У адваротным выпадку яму не пазбежнуца апынуцца ў шчупальцах капіталу з вынікачымі адсюль усімі акалічнасцямі.

Навукова-тэарэтычная і практычная дзейнасць заснавальнікаў марксізму-ленінізму і сёння з'яўляюцца ўзорам развенчвання падобнага роду хітраспліценняў ідэалагічнага капіталізму і імперыялізму. Менавіта «строгая

перамогу вялікай пралетарскай справы, на перамогу сацыялістычнага ідэала. І сёння актуальным набатным заклікам для сучасных пазтаў і празаікаў, мастакоў і акцёраў гучыць заклік А. Блока: «Усім пелам, усім сэрцам, усім сьвядомасцю — слухайце Рэвалюцыю!».

Для сацыялістычнага пралетарыяту, указваў У. І. Ленін, літаратурная справа не можа быць прагоў індывідуальнай справай, незалежнай ад агульнай пралетарскай справы. «Далю літаратараў беспартыйных! Далю літаратараў звышчалавечай!» — заклікаў Уладзімір Ільіч. Гэтым самым ён катэгарычна надзірэсліў, што тья літаратары, якія, будучы членамі партыі, у сваёй творчасці паводзілі сябе як беспартыйныя, ігнаруючы партыйную дысцыпліну сваім супрацоўніцтвам з рэакцыйным буржуазным друкам, што наносіла ўрон агульнапартыйнай справе, такія літаратары не маюць права выступаць ад імя партыі. У. І. Ленін такую нівёрду пазіцыю партыі растлумачыў наступным чынам: «Партыя ёсць дабравольны саюз, які немінуча б распаўся, сідачатку ідэяна, а потым і матэрыяльна, калі б ён не ачышчаў сябе ад членаў, якія прапаведуюць антыпартыйныя погляды. Для вызначэння ж грані паміж партыйным і антыпартыйным служыць партыйная праграма, служыць тактычныя рэзалюцыі партыі і яе статут, служыць, нарэшце, увесь вопыт міжнароднай сацыял-дэмакратыі, міжнародных дабравольных саюзаў пралетарыяту...»

Гэты ленінскі вывад ніколькі не азначае, што на пазіцыях партыйнасці могуць стаяць толькі людзі творчай працы, якія з'яўляюцца членамі партыі. Разважаючы так — значыць, дапусціць крайнасць у разуменні ленінскай думкі, зрабіць непраўдную памылку ў сваёй дзейнасці. Можна прывесці цэлы шэраг імянаў з шматлікай шматнацыянальнай сям'і савецкай літаратуры, якія былі беспартыйнымі і на пра-

Вондлікі новых кніг, якія выйшлі ў выдавецтве «Мастацкая літаратура»: «Пасля смерчы» У. Фадзеевіч (мастак В. Масцераў), «Каліровыя месяцы» К. Каліны (мастак І. Капілья), беларуская народная казка «Разумная дачка» ў апрацоўцы А. Янімовіча (мастак У. Савіч).

Алесь ПАЛЬЧЭЎСКИ

АЎТОГРАФ

НАСТАЎНІК пачатковай школы Макей Сямёнавіч ляжаў хворы ў пачэці. Пакуль працаваў, не надзідаўся ніякіх хваробы, а як выйшаў на пенсію, каторы ўжо раз не дамагае. Марудна і пакутна цягнуцца час у хворых людзей. З пэйсан абвостранасцю прыгадваецца перахытае: будзе гэта радаснае што, ці благое. Да драбніц паўстаець далёкія дні, асобныя моманты з уласнага жыцця, з бачанага. Хвароба робіць надзвычай адчувальнымі нервы.

У адзін з такіх дзён Макей Сямёнавіч разгарнуў газету і ўбачыў новыя вершы Мірона Ляснога.

«Хто мог думаць, што той віхрасты, кірпізосенкі хлопчык стане такім удалым, працавітым пэтам?» — прыгадаў настаўнік першае знаёмства з Мірам, як звалі тады ласкава — і дома, і сябры — Мірона.

Асабліва запамінуўся момант, калі маці прывіла хлопчыка запісвацца ў першы клас. На двары імажу дожджык, і на Міронавым ілбе стылі малосенкі кропелькі. Запісваючы ў класны журнал новага вучня, настаўнік распываў у Матруны, ці паслухмяны яе сын, ці старанна, а позіракам акідаў хлопчыка.

Седзячы каля маці на парце перад сталом, Міра ўтароніўся цёмна-карычневымі вочкамі ў настаўнікаў твар і не адводзіў іх. Можна, хлопчык правараў, ці праўду казала сястра Ніна пра строгасць настаўніка, а можна, хацеў лепей запомніць свайго першага павадэра ў шырокай свет.

Макей Сямёнавіч запісаў хлопчыка ў спіс першакласнікаў і падняўся. Матруна з сынам таксама вылезлі з-за парты.

— Падстрыгычыся трэба, — палажыў руку настаўнік на хлопчыкаву галоўку. — У школу вучань павінен прыходзіць чыстым, акуратным.

Міра адчуў ласкавую цёплую настаўнікавай далоні і зусім асмялеў.

— А вы будзеце трэці мне за вуха, калі я не вывучу ўрока?

— Ад каго ты чуў такое, што я трасу вучняў за вушы? — усмінуўся настаўнік.

— Гэта яго старэйшая сястра, што ў пятым класе вучыцца, палохала, калі ён часам дураў...

— Я ўжо ведаю ўсе літары і ўмею лічыць аж да ста, — пвціўся Мірон у гаворку. — Мама і Ніна навучылі. Макей Сямёнавіч пахваліў хлопчыка і выказаў надзею, што ўсё будзе добра між імі.

— Вы мяне навучыце чытаць казкі? А то Ніна не хоча чытаць Прашу, прашу, а яна не хоча...

— Не толькі казкі чытаць, але ішчэ шмат чаму добраму навучу, калі будзеш старацца і слухацца бацькоў і настаўніка.

Мірон паабяцаў слухацца. І слухаўся. Настаўнік часта радаваўся ягоным поспехам. Яшчэ будучы ў дзесятым класе Мірон надрукаваў свой першы верш ў раённай газеце пад сваім прозвінчам — Мірон Дранак.

На тым часе Макей Сямёнавіч параў яму ўзрэд псеўданім, бо не гола будзе выступаць потым перад чытачамі з такім прозвінчам. Сама назва — мілагучнасць, дык і аўтар вершаў павінен уліліцца чытачам унісёлым, душэўным.

З заўвагай свайго першага настаўніка Мірон пагадзіўся. Ён прыдумаў некалькі псеўданімаў і пайшоў да Макей Сямёнавіча на параду, які лепш узяць.

— Шыкі не падыходзіць, — забракаваў настаўнік. — Увай сабе: ты сідзіш на сцэне і абвільчавоць: «А зараз выступіць Мірон Венер». Адрозу ж пакоціцца па зале рогат. Не лепш — і Мірон Сухавей.

— Тады Васілёк ніхай будзе. — З такім прозвінчам ёсць ужо пісьменнік у беларускай літаратуры. Навошта надладжывацца ў блізкіты? Я таксама думаю пра твой псеўданім. Хацелася, каб у майго вучня быў ён мілагучны. І разо табе друкавацца пад імем Мірон Лясны. Уліўляеш, якое багацце захоўваецца ў такім псеўданіме? Да таго ж адпавідае нашаму краю з яго ляснымі прасторами...

— Калі не прыдумаю лепшага, возьму гэты, ваш, — паабяцаў Мірон і, задаволены, выйшаў ад настаўніка. Ён ведаў, што лепшага прыдумваць не стане, бо гэты спадабаўся яму, але не хачеў прызнавацца адразу.

У час вучобы ў інстытуце Імя хланца ўсё часцей і часцей пачало мільгаць на старонках газет, часопісаў. І кожны раз Макей Сямёнавіч адчуваў горадасць за свайго вучня. Часам настаўнікі гаварылі свайму калегу:

— Знаў наш Мірон надрукаваўся. Бачылі?

— Канечне бачыў. З хланца будзе толк. Я заўвочыў яшчэ, калі вучыў яго чатыры гады.

Потым настаўнік чытаў водгук на першую Міронаву кніжку паэзіі і, паказваючы на маладым настаўнікам, не прамінаў выпадку жартаўліва расказаць пра звычку маленькага Мірона падцінаць губы, калі рапаў задачка, або пра яго запамінальнасць.

— Два, найбольш тры разы прачытае верні і ўжо іпае напаміць.

— А ён не прысылаў вам свае кнігі? — спытала нека маладая настаўніца. — Хацелася б пачытаць.

— Пакуль не. Прышле яшчэ! Столькі клопатаў у хланца: і вучыцца, і пісаць. Як атрымаю, адразу дам вам пачытаць.

Але першай Міронавай кніжкі так і не ўбачыў першы настаўнік паэта. Сюды, у далёкую ад чыгункі вёску Палесся, амаль не траплялі новыя кнігі, а ў горадзе Макеем Сямёнавічу не даводзілася быць, а паэзія — не знайшоў у кнігарні.

З водгукам на другую кніжку Ляснога настаўнік схадзіў да Міронавай маці: пачытаць, што пісалі пра яе сына ў газеце. Аўтару рэцэнзіі спадабаўся верш «Пісьмо да маці». І ён поўнасцю прывёў яго для доказу свае думкі:

Апазданне год 1975

Невялічкае, сярэдняе, большае памерам — апазданне з дзяцінства прыцгвала маю ўвагу. Чым? Яно не толькі давала духоўную асалоду, але і прымушала думаць, разважаць: чаму такое здарылася, што далей магло стацца з героямі твора?

Аўтар не «разважаў», а даваў канву для такога роздуму. Ствараючы вобразы герояў, ён адкідаў другараднае, напаяўня твор важнымі дэталлямі, дамагаючыся такім чынам, «наб словам было цесна, а думкам прасторна». Лепшыя ўзоры рускай, замежнай і нашай беларускай класікі — сведкі гэтаму.

Мяне асабіста малая форма прозы — апазданне, замалёўка — «запалкіла» з лёгкай руці майго дарадцы Кузьмы Чорнага на пачатку літаратурнай сцэнікі. Моцна «трымае» яна і зараз. Часам толькі, калі матэрыял назірання над людскімі характарамі вымагае большага памеру, даводзіцца «здрэжываць» ён, але не надоўга.

Зараз, пасля адрэдагавання двухтомніка, які неўзабаве выходзіць з друку, працую над новай кнігай «Чужыя блда». Апазданне з гэтага зборніка і прапаную чытачам «Літаратуры і мастацтва».

Алесь ПАЛЬЧЭЎСКИ.

Мама мілья, я свайго ганку і цябе не забуду ніколі: У грыбы як хадзілі на ранку, Як баронку ірвалі на полі.

Ты малага мяне пшадвала, Я цябе пшадкую старую. Ты не мала гарогы спазнала, І любоў заслужыла святую...

— Бач яго, ужо з маткаю на ты загаварыў, як выбіўся ў людзі, — перапініла жанчына.

— Гэта па-культурам, цётка Матруна, ён звыртаецца. Так заведзена ў высокадукаваных людзей. Паслухайце, што далей піша:

І сама для мяне ты святая, Я люблю цябе так, як Айчыну. Дык паклон мой прымі, дарагая, Ад твайго незлобынага сына...

— Чым тыя паклоны праз кніжкі слаць, лепей сам прыехаў бы на які дзень праведць ды на сабе даў зірнуць, нім стаў. Каторы год не паказваецца на вочы — усхліснула ад расчуленасці маці.

І настаўніку да болю ў сэрцы стала шкада Матруну. Як мог, пачаў суцінаць. Звільіў усё на Міронаву занятасць: трэба і ў рэдакцыі працаваць, і вершы пісаць.

— А гэта, і я вам скажу, не лёгкая работа. З свайго галавы ўсё выдумвай, не тое што нам, — чытай гатовае, — падмацаваў свае развагі настаўнік.

Жанчына пагадзілася, што ў сына работа не з лёгкіх. Аднак спаслалася, што і ў другіх не злёгчайшая, ды ўсё ж знаходзіць час завітаць да бацькоў.

— Калі на дзень нельга, то хоць на гадзіну якую паказаць б. Ды з жонкаю назаёміў: што там за нявестку маю...

І на матчыны дарок Макей Сямёнавіч знайшоў што адказаць.

— Гэта ім так здаецца — мог бы, а ў яго, відаць не выпадае. У іх там, маладых, сваё жыццё, свае інтарэсы...

Жанчына ўздыхнула, паківала галавою і нехвотна пагадзілася: і сыну, і яго настаўніку лепш ведаць, што да чаго.

Судэнаваючы Матруну, у Макей Сямёнавіча самога раптам мільганула трывожная думка.

«Нечага я не дагледзеў у яго дзяцінстве. Есць і мой правінак: не абудзіў у малага любі да родных мясцін, паміці да бацькоў, да свайго настаўніка, — напрануў ён сабе. — От і жні цинер, Макей, паселінасць...»

Неўзабаве пасля той гаворкі меншы Матрунін сын, што вучыўся ў шостым класе, напісаў пад дыктоўку маці пісьмо Мірону. Усе крыўды выказала ў ім жанчына.

І аднае раніцы Мірон завітаў да хаты на некалькі гадзін. Прыязджаў у раённы гарадок на рэдакцыйных справах і не абмінуў свае вёскі.

— Нарэшце, сыноч, успомніў ты пра нас, — абвіла маці спрацаванымі рукамі Міронаву шыю.

І колькі ж радасці, пшчоты, пшчырага пацуня было ў тым матчыным абдымку! Дзеля аднаго такога моманту варта было ехаць на край свету, а не толькі тыя некалькі сот кіламетраў, што даўлялося зрабіць Мірону.

— Я не надоўга, мама, Гэта мой непланавы візіт... — папярэдзіў сын.

Матруна не азвалася на сынавы словы. Яна ласкава азрала гасця і гаварыла сваё:

— Да чаго ж ты, сыноч, вылюдзеў за гэты час, што не бачыліся. Нахарашэў, памаскнеў, пастрайнеў... Толькі гідобра, што на матку ды на брата забыўся... Прыязджайце на лета ўсёю сям'ёю: з жонкай, з дзіцём... Пакажы хоць, што за краля твая Ірына, ды які там у мяне ўнучак.

Мірон расчуліўся, слухаючы матчыныя дарогі і просьбу, і ўжо гатовы быў пагадзіцца на прыезд, ды ў час спахаліўся:

— Сэлета ніяк не зможам. Мы ўжо дамовіліся ўсёю сям'ёю паехаць на бераг Чорнага мора. Так што выбачайце, мама. Можна, на той год выберам час...

— Мне так і гаварыў твой перны настаўнік, што няма табе калі раз'язджаць, — спыхурыла маці. — І служыць, трэба, і пісаць, трэба, ды ішчэ за бліжні свет на тое мора ехаць... А чым вам дрэнна было б тут вабыць лета: і возера блізка, і лес хароны, маці пацешылася б з вас...

— А як Макей Сямёнавіч маецца? Яшчэ настаўнічае? — ухаліўся, як за ратунак, Мірон, каб перавесці гаворку на інае.

— Не, на пенсіі ўжо. Нешта гады чатыры, як насінуў. Прыходзіў да мяне з газетам, чытаў, як людзі хваляць цябе. Спшска твай, дзе ты ішчэ мяне паклон, прачытаў. Дзякую, сыноч, за добрыя словы, за памяць. Я заплакала пават, да чаго ж хораша напісана... Грыўдзіцца ён, сыноч, на цябе, што ні аднае ніжкі не прыслаў яму.

Матруна збрала на стол частаваць гасці, вышавала набалелае і спадцішка наглядала на сына, як успрымае той не гаворку.

— А тут хіба нельга дастаць маё кніжкі? — здзівіўся Мірон.

— Казаву, было некалькі ў раённай кнігарні, але ён спазніўся... Я так сваім розумам даходжу: можа, і не спазніўся, а спадзівався ад цябе мець, каб пасля паказаць людзям, хто прыслаў. Бо як прыходзіў чытаць той сцішок, дык гаварыў: «Глядзіце, Матруна, як грыміць ваш сын, а мой вучань...» Бачыш, і ён гаварыцца табою.

— Цинер прыйдзеца пачаваць яму трэція. Тых дзвюх не дастаць ужо, — пшшадваў Мірон. — Хоць і няма ў мяне часу затрымлівацца тут, але прыйдзеца на часіну забегчы.

— Яго, сыноч, няма дома. Паехаў недзе далёка да сястры гасцяваць. Сядзі, сілкуйся з дарогі.

Мірон пшшадваваў, што не пабачыцца з Макеем Сямёнавічам. Яго кранула, што столькі гадоў настаўнік памятае свайго вучня. Прыгадалася і самому, як хадзіў запісвацца ў першы клас.

— Намятаецца, мама, як ён ласкава глядзіў мяне на галаве і сказаў падстрыгычыся. Трэба будзе прывіціць і яму верні...

— І добра зробіш сыноч, — пахваліла маці.

Потым, як Макей Сямёнавіч вярнуўся ад сястры, Матруна ўсё да макуліні расказала яму аб прыездзе сына. Былы настаўнік выслухаў, пшшадваваў, што не даўлялося пабачыцца, і пачаў цярпліва чакаць трэція кніжкі паэта, свайго вучня.

І вось яна, «Зялёная дарога», нарэшце, прыйшла. Макей Сямёнавіч каторы ўжо раз трымае ў сваіх руках невялікі зборнік і з прыемнасцю перачытвае аўтограф: «Майму першаму настаўніку, дарогаму Макеем Сямёнавічу. З вялікай падзякай і глыбокай павагай, Мірон Лясны». Пейні момант ён углядзеў у вакурацасты подпіс і прыходзіць да прыемнай думкі, што і яго доля працы ёсць у гэтай кнізе.

Усім, хто заходзіў у тыя дні да Макей Сямёнавіча, ён з горадасцю паказваў кніжку свайго вучня. Што не было ў ёй аб'яцанага верша пра першага настаўніка, ён не крыўдзіўся і нікому не скардзіўся, думаючы: «Можна, не завітала натхненне на такую тэму, а можа, напісаў ды выйшаў слабы, дык не захацеў пшобач з добрымі вершамі змяшчаць, хто ведае?»

— Творчая справа — тонкая рэч. Пісьмо да сябра піша і то колькі прыходзіцца галаву паламаць, каб усё да ладу было, а то вершы, — даводзіў ён сваім наведвальнікам.

Аднаго разу Макей Сямёнавіч так расчуліўся ад людское пахвалы, што ўголас выказаў сваю радасць маладому калегу:

— Цинер і наміраць можна. Усё ж не надарма жыў і на свеце...

З яго хапала таго шчасця, што ён трымаў у дрыготкіх руках зборнік вершаў свайго вучня.

ТЭМА дружбы народаў займае вялікае месца ў творчасці народнага паэта Беларусі Пятруса Броўкі.

Шмат цёплых, усхваляваных радкоў прысвціў ён і Украіне.

Для Пятра Усцінавіча, як і для многіх беларускіх паэтаў, любоў цікавасці да ўкраінскай літаратуры непарывна звязана з імем Тараса Шаўчэнка. Украінскае слова ён упершыню пачуў «з песень маці». П. Броўка згадвае, як яшчэ малым хлопцам (яму не было і сямі гадоў) ён слухаў вершы Шаўчэнка на ўкраінскай мове і разумеў іх. Творчасць Кабзара з дзіцінства ўспрымалася, як родная, блізкая, і Украіна ў яго хаціну, яго душу, яго паэтычны свет прыйшла «з дзіўнай весняй Тараса». Імя

выдатнага майстра слова, як цудоўнага чалавека, як шчырага сябра Беларусі. Ва ўяўленні Броўкі Максім Рылскі — неспрэчна нашчадак Шаўчэнка. У сваім «Пасланні ў Кіеў», звернутым да ўкраінскага набрацма, ён піша:

І думку, ў сэрцы што жыве,
У Кіеў шлю я, да Максіма.
Згарот крыху завольны мой,
Ды ў ім ніякае абразы,
Каго мы любім усёй душой —
Завёў і Янкам Тарасам.

«Вялікае шчасце было ведаць гэтага выключнага чалавека і цудоўнага паэта, простага, сціплага грамадзяніна і выдатнага вучонага», — успамінае П. Броўка ў адным са сваіх артыкулаў.

На Украіне імя народнага паэта Беларусі Пятруса Броўкі добра вядома. Яго творы шмат друкаваліся і друкуюцца на ўкраінскай мове, яго творчасць даследуецца ўкраінскімі літаратуразнаўцамі і менавіта яму было адрасавана адкрытае пісьмо Максіма Рылскага пра дружбу літаратурна-друканага «Літаратурнай газетой» у рубрыцы «Пісьма дружбы». У ім Рылскі пісаў: «Хай перакладчыкі нашых літаратурных звыч, як галасы журавоў, што гняздуць у Беларусі».

Акрамя шматлікіх публікацый вершаў Броўкі ва ўкраінскай перыядыцы, яго паэмы і вершы выйшлі ў Кіеве асобным выданнем пад назвай «Вибране» (пад рэдакцыяй М. Бажака). Сярод пераклад-

Ніл ГІЛЕВІЧ

МОЙ БЕЛЫ ДЗЕНЬ

ЛІРЫКА

Куды ні глянь—над дахам строй антэн,
Ва ўсіх кватэрах—свеццаца экраны.
Сядзі сабе ў цяпле, між родных сцен,
Як вязень, сам сабою пакараны,—
Гадай пра сэнс пачутых перамен,
Перажывай краін далёкіх драмы...
Табе зрабіўся блізім цэлы свет!
А ці бліжэйшым стаў табе сусед?

Не гаварыце кепскага пра тую;
Якой не ведаеце і не знаеце:
Пра яснавокую і маладую—
У парушынях першай снежнай замеці.

Але каб бог ведаў, што я перажыў
Сам-насам за тых памылкі—
Напэўна, сказаў бы: «Ты рай заслужыў;
Анёл цябе прыме ў абдымкі!»

Дзядок-лясник няспешна
растлумачыў,
Як лепей з пушчы выбрацца
на шлях.
Падзякавай старому я і ўбачыў
Іскрынку радасці ў яго вачах.

Іх чарадзейнага свячэння
водблеск
Імгненна і ў маю душу пранік.
Маленькая паслуга, а не доблесць.
Але цану ёй ведае лясник.

Не гаварыце брыдкага, крый божа!
Вы сан жаночы нізашто запляміце.
Ёй выпай рэдкі лёс—кахачь прыгожа.
Кохачь да смерці. А не да бяспамяці.

Сто гадоў ты прагнуў гэтай стрэчы,
Сто гадоў чакаў ты гэтых воч,
Знаючы, што прыйдзе гэты вечар,
Верачы, што будзе гэта ноч!
Сто гадоў ты смяг без гэтых вуснаў,
Сто гадоў чарсцвеў без гэтых рук...
Што ж цяпер так горка ты ўсміхнуўся?
Уявіў стагоддзе новых мук?

Я столькі памылак зрабіў у жыцці
(А гэта ж—грахі перад богам!),
Што, мусібыць, як ні круці,
ні вярці,
А ў пекла мне ляжа дарога.

БАЛГАРСКАЯ ПЕСНЯ

Чарней, чарней, сястра мая
дуброванька,
Абедзве мы напроць зімы
ўчарнелі:
Ты па сваім лісці, сястра-
дуброванька,
А я—па лецейках, што адшумелі.
Тваё лісцё, сястра мая
дуброванька,
Зазелянее зноўку на раздоллі.
А мае лецейкі, сястра-
дуброванька,
Ужо да мяне не вернуцца ніколі.

МОЙ БЕЛЫ ДЗЕНЬ

І я стаяў над прорвай распачы,
І ноч мне цемрыла душу,
І думаў, ліст слязою росячы:
Нічога больш не напішу.
Але вяртаўся промень страчаны,
У сэрцы плавіўся лядзень,
І зноўку вера ў слова матчына
Свяціла мне, як белы дзень!

СЕМІНАР РАБОТНИКАУ ТЭХНІЧНЫХ БІБЛІЯТЭК

Вучэбна-метадычны семінар работнікаў бібліятэк службаў навукова-тэхнічнай інфармацыі прыбалтыйскіх рэспублік і Беларусі на тэму «Метадыка ўжывання ўніверсальнай дзесяцічнай класіфікацыі» адбыўся ў Пала-

зе Літоўскай ССР. Яго арганізавалі міжведамасная камісія па класіфікацыі Дзяржаўнага камітэта Савета Міністраў ССРР па навуцы і тэхніцы і Рэспубліканская навукова-тэхнічная бібліятэка Літоўскай ССР.
Удзельнікі семінара праслухалі лекцыі і атрымалі кансультацыі аб асноўных напрамках работ міжведамаснай камісіі ў галіне ўжывання ўніверсальнай дзесяцічнай класіфікацыі, аб праблемах класіфікацыі літаратуры па розных галінах народнай гаспадаркі.
М. РОЗУМ.

КАЛЕКЦЫЯ ПАПОЎНІЛАСЯ

лі і бралі на ўлік помнікі выяўленчага і прыкладнага мастацтва ў Браслаўскай і Гродзенскай абласцях. Экспедыцыя даставіла ў музей старажытныя кнігі, творы жыўвалісц, скульптуры, разьбы, ткацтва, створаныя беларускімі майстрамі ў даўнія часы. Гэта папоў-

Чарговая навуковая экспедыцыя Дзяржаўнага мастацкага музея БССР завяршыла работу. Яе ўдзельнікі — старшы навуковы супрацоўнік Н. Высоцкая, студэнтка Беларускага тэатральна-мастацкага інстытута В. Альшэўскі, Ф. Януш-кевіч і рэстаўратар Дзяржаўнага Рускага музея А. Дзедзінкоў абследа-

ПЕРАКЛІЧКА ДЗВЮХ ЛІТАРАТУР

Шаўчэнка згадваецца ў многіх вершах Броўкі пра Украіну. А такіх вершаў шмат («Для цябе мая песня», «Кіеў», «Параходу «Украіна», «Славіна ты на цэлым свеце!», «З табой, Украіна...», «Сябрам-паэтам», «Хлонцы-каўнавоўцы», «Шчорэ» і інш.).

Неспрэчна Шаўчэнка Пятрусю Броўка прысвціў вершы «У Каневе» і «Праз Беларусь». Ён гаворыць пра някія шляхі Кабзара, адзін з якіх праходзіў і праз Беларусь, дзе, можа, яшчэ і сёння сасновыя бары «аб падарожніку — суседзе размовы доўгія вядуць». Асабліва поўна гэта тэма раскрыта ў вершы «Праз Беларусь».

Вядома таксама, які вялікі ўклад унёс Пятрусю Броўка ў папулярна-вызначнае твораў Шаўчэнка на Беларусі. У «Кабзары» 77 твораў перакладзены Пятром Усцінавічам. Згадваючы гэту сваю працу пад кіраўніцтвам Янкі Купалы, Броўка адзначае, якім той быў патрабавальным рэдактарам і «вельмі строга ставіўся да найбольш дакладнага гучання арыгінала ў перакладзе».

Жывую шаўчэнкаўскую традыцыю Броўка бачыць і ў творах сучасных украінскіх паэтаў:

Мы чуем, як слова Тараса жыве
У вашых напевах,
Сябры з Украіны!

Гэта традыцыя блізкая і беларускім паэтам:

І мы з невычэрпных крыніц Кабзара
Чала асвятляем
жывою вадою.

З украінскіх савецкіх паэтаў Пятрусю Броўка асабліва любіць Максіма Рылскага як

Максім Рылскі таксама з вялікім ціхлом пісаў пра «Броўчыну хату» (верш «Агіні»). Можна знайсці шэраг сучасных матываў у творчасці беларускага і ўкраінскага паэтаў, асабліва гэта датычыцца тэмы прыроды і працы, напрыклад, у вершы М. Рылскага «Вінаград» і П. Броўкі «Садоўнік». Тут блізкія не толькі тэма, а і агульная танальнасць, яны пранікнуты гармоніяй працы і прыроды. Адным з майстроў украінскай паэзіі называе Пятрусю Броўка Паўла Тычыну за «ясную накіраванасць творчасці, выключна высокую тэхніку, своеасаблівае тычынаўскае музыкальнасць». Ён піша, што паэзія Тычыны запала ў душу «начынаючы ад верша «На майдане», дзе так каратка, так моцна і таленавіта сказана пра першыя гады рэвалюцыі». Высокую ацэнку даў Пятрусю Броўка зборніку «Плуг», падкрэсліўшы, што вершы, сабраныя ў гэтым зборніку, з'явіліся «своеасаблівым палкім гімнам рэвалюцыі», а таксама паэтычнаму зборніку «Пачуццё сям'і адзінай».

Вельмі шчырыя адносіны Броўкі да Андрэя Малышка, якога ён называе на ўкраінскі лад «наш Андрый»: «Слухаеш ягоныя вершы, песні і бачыш усю братнюю Украіну з яе бязмежнымі стэпамі, магутным Дняпром, з вільгавымі садамі, бачыш людзей і прыгожых чараўніц-дзяўчат, і задорных парубкаў, і сівых мудрацоў-дзядуляў, і матуль, пра якія так хораша і так усхвалявана сказаў у сваім «Ручнічку» Андрэй Малышка».

чыкаў яго паэзіі — М. Бажан, М. Рылскі, П. Тычына, У. Сасюра, Л. Первамайскі, А. Малышка, С. Крыжаніўскі, Т. Масэнка і шмат іншых. Шырока прадстаўлена паэзія П. Броўкі і ў двухтомнай анталогіі беларускай савецкай паэзіі (Кіеў, 1971), а яго раман «Калі зліваюцца рэкі» ў перакладзе Г. Вігурскай на ўкраінскай мове выдаваўся двойчы.

«Чалавекам вялікай душы, чыстага слова, жывога і чалавечнага таленту» называе П. Броўку М. Бажан.

Украінскія літаратуразнаўцы адзначаюць, што паэзію П. Броўкі лёгка пазнаць па своеасаблівым інтанацыях, у якіх аб'яднаны яго паэтычны і індывідуальнасць і нацыянальны каларыт беларускай песні, што яму не патрэбны ні цынінамоўныя метафары, ні выдуманай эпітэты, што ў яго вершах адностворана ўсё перажытае ў канкрэтных вобразах, што ў яго гармонія гукаў, ліній, колераў («Літаратура Украіна», 1962, 2.1.1V).

Адсюль — вялікае эмацыянальнае ўздзеянне паэзіі народнага паэта Беларусі. Шырокі водгук на Украіне сустраў адзначаны Леўнінскі прамілай зборнік «А дні Ідуць...» А пра паэму «Голас сэрца» У. Сасюра сказаў, што яна «гучыць, як орган, як плач над попелам мацярынскага сэрца».

Э. МАРТЫНАВА,
кандыдат філагічных навук.

КАБ зразумець выток творчасці Васіля Сумарава, грэба павідаць, у яго ў майстэрні. Між іншым, гэта заўсёды неабходна, калі піша пра мастака. Але ў адносінах да Сумарава сказанае мае асаблівы сэнс. Майстэрня ў яго незвычайная, у ёй заўсёды поўна школьнікаў, тут малююць, лепяць, адымаюць адбіткі з гравюр, ткуць на самаробных станках габелены, тут паўе дух калектыўнай творчасці, і па гэтай атмасферы пастаянай выдумкі і шчырасці пачуццяў цяжка ўявіць твор-

насці, прадметнасці форм і сакавітасці фарбаў. А ўслед за гэтым прыходзіць разуменне значнасці народнага мастацтва і надыходзіць той важнейшы ў біяграфіі кожнага мастака момант, калі аказваецца неабходным перагледзець добрасумленна засвоеныя хрэстаматычныя паняцці, калі пачынаецца фарміраванне ўласных мастацкіх паняццяў.

В. Сумараў першымі ж работамі зайвіў аб сабе як цікавы і своеасаблівы мастак, які шукае свой шлях у мастацтве. Яго дыпломная карціна «Плятагон» была па-

раных дрэў утвараюць рытм кругавога руху, які вабіць гледача ў апэтызаваны мастаком свет. Ён набывае ў Сумарава як бы некалькі вымярэнняў, у якіх зліваецца рэальнае і ўяўнае, убачанае сёння і афарбаванае ўсмятанамі мінулага.

Так, у розных прасторавых і часавых ракурсах, прадстае горад у карціне «ТЭЦ-2» напісанай да 900-годдзя Мінска. Мастак не ідзе знаёмым шляхам лабавага проціпастаўлення новага старому, што стала агульным месцам у многіх пейзажах на аналагічную тэму. Ён не абмяжоў-

у кожнай свой сюжэт, свае міміка, свой характар.

Цэлую серыю сюжэтных сцэнак разгортае аўтар на плошчы святочнага горада з карагодам аўтобусаў, магазінамі і шыльдамі, чаргою ля газетнага кіёска ў карціне «Надзеля». Яна іскрыцца колерам святочнай вясёлні, пранізана святлом, прыўзнятым настроем. У рабоце «Вясёлая зіма ў Лошыцы» з той жа невычэрпнай фантазіяй і дзіцячай непарадзятасцю ствараецца вобраз свята жыцця. У пластыцы колеру, яго мушкетнасці, усхваляванасці перададзена адчуванне зімовай касті, праселенай вясёлымі чалавечкамі — хлопчыкамі і дзяўчынкамі.

Сумараў шмат гадоў працуе з дзецьмі, вядзе дзіцячую студию выяўленчай творчасці, якая стала вядома па ўсю рэспубліку. Ён шчыра верыць, што ў кожным яго выхаванцы жыве маленькі мастак, і міжволі сам адчувае прывабнасць бясхмарнага дзіцячых малюнкаў. Раскаванаць, нечаканасць кампазіцыйных і пластычных надбудов нязменна прысутнічаюць і ў яго работах. Але прафесіянальная патрабавальнасць да самага сябе і пачуццё гумару засцерагаюць яго ад інфантальнасці, у якую лёгка трапіць, будучы паслядоўным у сваіх сімпатых да дзіцячай творчасці. Праўда, часам знешні прыём у яго пачынае пераважаць над зместам, як гэта здарылася ў карціне «Раніца салдацкая». Спраба спалучыць усменку з сур'эзінасцю ў ёй яўна не ўдалася. Механічны пералік фігур, крыху надакучлівы цялесна-ружовы каларыт выклікаюць неажаданыя асацыяцыі...

Але нярэдка нават чыста таматычныя рэчы, такія, як «Фізікультура і спорт» або «Заўсёды напастове», ён умее выканаць у паўжартаўлівай манеры карцінкі-лубка. Так вырашана кампазіцыя «Гарачы дзень. Трэнеры па жарніках». Доўгая і крыху празначная назва гэтай карціны надкрэслівае яе апавядальны характар, павольнасць цяжыя думкі. Мастак-як бы з вышнімі сочыць за тым, што адбываецца, будуючы перспектывы сваіх кампазіцый з нязменна высокім гарызонтам.

Мноства сцэн, эпізодаў, дэталей не парушае цэласнасці сумараўскіх кампазіцый і не стамае гледача. Сумараў мае зайздросны талент пры знешняй шматслоўнасці сваіх твораў заставацца цікавым, удумлівым суб'екцівам. Гэта дасягаецца дэталізацыя інтанацыі, з якой ён звяртаецца да гледача. Але пры гэтым мастак нязменна захоўвае дыстанцыю паміж гледачом і сабою, тонка адчувае меру ўмоўнасці, без якой мастацтва быццём непразрадна ператвараецца ў сумны паўтор агульнавядомага. Менавіта таму з цікавасцю мы зноў і зноў звяртаемся да яго твораў, нават добра знаёмых.

Сярод іх асаблівае месца займае карціна «Мой дом», якая ў большай ступені, чым іншыя работы, адлюстроўвае крэда мастака. Яна як бы фіксуе асноўныя тэндэнцыі яго творчасці, абагульняе пошукі, думкі, імкненні. Як і ў іншых работах, мастак выкарыстоўвае тут прыём стылізацыі ў якасці актыўнага сродку далучэння да традыцый. У дадзеным выпадку гаворка ідзе аб шырока распаўсюджанай у сучасным мастацтве трансфармацыі выяўленчага фальклору гарадскіх ўскраі — народных карцінак і мініячур, у якіх апавяданне складаецца з мноства сцэн і сюжэтаў, аб'яднаных у адзіную кампазіцыю. Але мастак не проста выкарыстоўвае фальклорныя матывы. Ён пераасэнсоўвае іх з удзікам сучасных мастацкіх дасягненняў. Прычым ро- біць гэта не абстрактна і не

ў нагоні за модай, а па прычыне свайго асабістага дачынення да вытокаў сапраўды народнай творчасці. Ён арганічна мысліць яе катэгорыямі, і таму ў кожнай надобнай рабоце праяўляюцца перажытыя думкі і пачуцці, нават аўтабіяграфічнасць. «Мой дом» — гэта не проста метафара, а сапраўды дом, у якім парадзіўся і вырас мастак. Гэта ў некаторым родзе «сямейная фатаграфія», якая адлюстравала родных і суседзяў, памятных эпізоды, адчуванні дзяцінства, маленства і юнацтва, якія складаюцца ў своеасаблівую карціну жыцця. Яна разгортаецца на фоне будаўніцтва роднага горада, верталётаў у небе, электрапаяздоў на зямлі... і ў гэтым цяжэні жыцця плыве скрозь гады, нібы казачны карабель, вясёлы чырвоны дом. Ён некалі здаваўся велізарным, наскрозь пранізаны сонцам. Такім і застаўся ён у памяці, такім і паказаны ў карціне, напоўнены свячэннем колеру, з раскрытымі насьцеж войнамі домам, у якім гуляюць вясёлыя, мараш, чытаюць кнігі, сушыць карасёў. У гэтым доме жывуць не толькі тыя, звычайным будзённым жыццём, і, тым не менш, яно ўспрымаецца святочна.

Мастак не раз потым вернецца да гэтай тэмы, яму хочацца больш пільна ўгледзецца ў тое, што адбываецца ў яго доме. І ён нібы падае адно адно буйным плямам. Так з'яўляецца карціна «Вяселле», якая напамінае зафіксаваны фотакameraй групны партрэт. А затым і «Нацюрморт з Ласкай», дзе той жа дом паказаны ўжо знутры. Цяпер аўтар здаецца мэтай стварыць партрэт жыццёвага дома. Ён залішне прамалінейна дзеліць кампазіцыю на светлую і змрочную палавіны, імкнучыся праз вобразы рэчаў раскрыць сутнасць характараў іх гаспадароў.

Расказ пра мастака Сумарава будзе няпоўны, калі мы не ўспомнім аб адной з апошніх работ, якая раскрылае новыя і вельмі цікавыя межы яго таленту. Гаворка ідзе аб карціне «Пяць мінут адпачынку», у якой як бы зыходзяцца розныя тэндэнцыі творчасці В. Сумарава — яго імкненне да быццём, жанравасці і філасофскай асэнсаванасці таго, што адбываецца. У адрозненне ад іншых работ мастака, дзе, як правіла, расстаўлены акцэнты, набувавана кампазіцыя, выразна абзначаны сюжэт, тут прысутнічае некалькі неадназначнасць. Яна — у крыху імпрэсіяністычнай трактоўцы колеру і формы, якія набаўлены выпісанай выразнасці і выклікаюць складаную гаму перажыванняў у гледача.

Эмацыянальныя ўласцівасці колеру выдатна перададзены В. Сумаравым і ў серыі нацюрмортаў, напісаных у тэхніцы энкастыкі. Яна актыўна зрабіла ўплыў на стылістыку несьма мастака — аўтар выкарыстоўвае шырокі пастозны мазок, лепіць колерам фактуру прадметаў, надае ім дэкаратыўнасць і сакавітасць. Ствараючы гэты нацюрморт — «Усходні», «З Сіні», «З бакалам», «З падносам», — мастак ставіў задачу засвоіць новую для яго тэхніку вяскавага жывапісу, але дабіўся вынікаў, якія выходзяць за вузкія рамкі эксперымента. Яго жывапіс набыў новыя змястоўныя якасці, пашырыў творчы дыяпазон мастака і яго ўменне апераваць пазасюжэтнымі катэгорыямі, перадаваць свае думкі і пачуццё непасрэдна колерам і формай, застаючыся пры гэтым максімальна прадметным і ўспрымаючы свет у яго рэальных паўнароўных праявах.

Алег СУРСКИ.

СВЕТ У ЯСКРАВЫХ ПРАЯВАХ

часць і самага Сумарава.

Ён і сам майстэр у малое з дзяцінства, з таго часу, як памятае сябе: дапамагаў бацьку і брату сталарычаць, хадзіў у дзіцячую выяўленчую студию, вучыўся ў Мінскім мастацкім вучылішчы, а потым на аддзяленні жывапісу Беларускага тэатральна-мастацкага інстытута, які закончыў у 1965 годзе. Гады вучобы суналі з цікавым перыядам развіцця беларускага мастацтва, калі ўваходзіла ў сілу пасляваеннае пакаленне маладых мастакоў, і кожная выстаўка выклікала бурныя спрэчкі. Ім былі захоплены не толькі студэнты, але і маладыя педагогі, якія цяпер сталі калегамі на творчасці. З імянамі некаторых з іх — В. Вярсоцкага, А. Малішэўскага, А. Луцэвіча, М. Данчыга — звязана і фарміраванне Сумарава як мастака, які набыў не без іх уплыву не толькі вопыт і майстэрства, але і мастацкі густ, погляд на мастацтва і жыццё.

Але, бадай, найбольш моцны ўплыў зрабіў на яго Канчалюўскі, у якога ён вучыцца пачуццю паўнаты і мажор-

казана на Усесаюзным аглядзе творчасці выпускнікоў мастацкіх ВНУ. У тым жа 1966 годзе на Рэспубліканскай выстаўцы маладых мастакоў Беларусі ён выставіў цэлую серыю першых самастойных работ, прывезеных з паездкі ў Ленінград і Каралію. І сярод іх «Хімзавод», з лжой дэбютаваў на Усесаюзнай выстаўцы ў Манежы. У вострых ракурсах заводскіх варысоў мастак перадаў напружанасць індустрыяльнага пейзажу, напісанага ў халоднай гаме смарагдавых і чорна-белых таноў. Адчуванне няўтульнай вуглаватасці, характэрнае для гэтай работы, паступова змяняецца ў Сумарава пачуццём лірычнасці. У пейзажы «Іней» напісаным у тым жа годзе, хаця яшчэ і адчуваецца халодок адчужэння, але ён адступае на другі план, надкрэсліваючы той асаблівы настрой марознай раніцы, калі ўсё яшчэ ў дымчатых іней і здаецца наўраўным, але праізізана ўжо рытмам новага працоўнага дня і саргата цяплом чалавечай прысутнасці. Маленькія фігуркі на пераднім плане, купы пасярэ-

ваецца знешнімі арыбутамі часу, хаця яго кампазіцыя і складаецца са спалучэнняў архітэктурных вобразаў розных эпох. Вобразы гэтыя пранізаны дзіўнай цэльнай і лірычнасцю, асабістым стаўленнем да таго, што адбываецца. Разам з тым, такое проціпастаўленне алегарычнае. Яно напамінае традыцыйны прыём старых гравюр з планами гарадоў, акантаваных сюжэтнымі сцэнамі.

Прыём стылізацыі, да якой усё часцей звяртаецца мастак, атрымлівае розную інтэрпрэтацыю ў пейзажах «Надзеля», «Мой дом», «Гарачы дзень. Трэнеры па жарніках». «Вясёлая зіма ў Лошыцы», «Новы год», якія працягваюць і развіваюць тэму горада. Мы нечакана сутыкаемся тут, напрыклад, з выяўленчай апсальнасцю, уласцівай старым мініячюрам, з наўнасцю дубка або дзіцячага малюнка, з характэрнай для іх шматсюжэтнасцю кампазіцый і перспектывымі зрушэннямі. Некалькі з гэтых работ зусім невялікага фармату, але тым дрыпудлівей вынісаны ў іх дэталі, фігуркі людзей —

В. Сумараў, «Пяць мінут адпачынку».

М. Кірпічэнка — механік саўгаса «Рудакова» Віцебскага раёна.

ехаў з саўгаса «Рудакова» Віцебскага раёна, — расказвае Ул. Гоманай, — Працавалі побач з рабочымі ад зары да зары. І не ў якім там пераносным сэнсе, а літаральна. Не хапала сутак.

Вельмі спадабалася нам гаспадарка. І тое, як арганізавана праца, і падбор кадраў, і меры заахвочвання. Багаты саўгас на добрых працаўнікоў і прыгожых людзей. Амаль кожны варты таго, каб стаць героем карціны.

І было вельмі прыемна пісаць з такіх людзей партрэты. Яны сапраўды натхнілі на творчасць.

Зроблена шмат накідаў, пейзажаў, кожны знайшоў для сябе тэму для будучай карціны. Сабраны матэрыял для работы на цэлы год. А ўвогуле такія паездкі вельмі ўзбагачаюць. Нібы рассоўваецца далагляд, становіцца больш вострым зрок.

У канцы нашай камандзіроўкі наладзілі выстаўку ўсяго, што намалювалі. Цікава было назіраць, як людзі пазнаюць сябе, як успрымаюць сябе на карцінах. Вельмі карысна было пачуць тыя ацэнкі, якія давалі творам самі героі.

Некаторыя з малюнкаў прапаную на суд чытачоў «Літаратуры і мастацтва».

А. Месцёрывоз — партрэт саўгаса.

С. Жук — намбайнер.

МАСТАК І ЖЫЦЦЕ

ПОВАЧ СА СВАІМ ГЕРОЕМ

Група мінскіх мастакоў вярнулася з творчай паездкі па вёсках Віцебшчыны. Амаль месяц жывапісцы працавалі над пар-

трэтамі перадавікоў сельскай гаспадаркі, рабілі накіды для будучых тэматычных карцін, пісалі пейзажы.

— Толькі ўчора пры-

КАРУНКАВЫ КАРАГОД

«Цікава, прыязна, прыгожа», — можна было пачуць на выстаўцы народнага мастацтва, якая была наладжана ў Мінскім Палацы мастацтваў. Гэта невялікая выстаўка прадманстравала творы народных майстроў, зробленыя з саломкі і гліны. Светлая, залацістая саломка суседнічала з важкімі формамі глінянага посуду, старажытнае пераклікалася з сучасным. Вырабы гэтыя вабяць цеплыню. І гэта не выпадкова, бо і гліна, і звычайная саломка гавораць мовай мастацтва, якое мае і старажытную традыцыю, і значныя мастацкія дасягненні.

Саломка была прадстаўлена творами А. Лось і Л. Галавацкай з Мінска, В. Гаўрылюк з Брэста, К. Арцёменка з Магілёва, Н. Дзегцярынка і М. Дзегцярынка са Жлобіна. Іх вырабы выгадна адрозніваюцца ад традыцыйных багаццем і разнастайнасцю тэм і сюжэтаў, шматлікасцю тэхнік. Тут і фігуркі, выкананыя з саломкі ў жанры дэкаратыўнай малой пластыкі, і дэкаратыўныя насценныя пано, і ўпрыгожаныя саломкай шкатулкі, і аб'ёмна-

прасторавыя канструкцыі. Мноства розных зяроў і птушак. Вось імчыцца, быццам на крылах, конь, вась паўлін, распусціў свой велічны хвост, вась ганарліва выгнула шыю гусь... Дэманстравалася шмат розных тэхнічных прыёмаў: пляценне, перавязка, інкрустацыя і іншыя.

Паказаныя на выстаўцы вырабы з гліны — плёч навукова-практычнага семінара народных майстроў, які адбыўся ў Івянцы. Сярод імянаў вядомых беларускіх майстроў, удзельнікоў многіх рэспубліканскіх і зарубежных выставак, мы бачым А. Валюшыса з Літвы і ўкраінскага мастака В. Амеляненкі, якія таксама былі запрошаны на семінар. Тон задалі івянцкія майстры, якія прадманстравалі ўменне валодаць матэрыялам, майстэрствам вырацоўкі і аздаблення вырабаў. Багата ўпрыгожаны фляндройкай наборы посуду А. Пракаповіча, В. Кулікоўскага, І. Малчановіча. Праўда, Малчановіч, каб бліснуць майстэрствам, робіць традыцыйны звычайны посуд, які па памерах перастае быць утылітарным і набывае

дэкаратыўныя якасці. Не адстае ад івянцкіх ганчароў і майстар А. Дзярабіна з Барысаўскай фабрыкі мастацкіх вырабаў, якая таксама зрабіла некалькі набораў. Адзін з іх багата ўпрыгожаны ангобным роспісам. У новым мастацкім гучанні прадсталі традыцыйныя вырабы гарадзянскіх майстроў: Ф. Шэста, П. Гмыры, А. Кісяля. Паглазураваныя ў чорны колер, яны загучалі па-новаму.

На жаль, мы на бачылі на выстаўцы вырабаў гарадоцкага ганчара Татарыса, але вельмі ўдзячны А. Такарэўскаму з Пружан. Выстаўлены на яркім тэмным ручніку чорна-лашчоны посуд А. Такарэўскага ўключае яркае відовішча. Посуду Такарэўскага ўласцівыя добры мастацкі густ і выдатная якасць выканання. Шкада, што вельмі мала было прадстаўлена вырабаў А. Траяноўскага з вёскі Бабінавічы Лёзненскага раёна, ангобны роспіс якога мае свой стыль, і вырабаў С. Мазалькова з Крычэва, які, акрамя палізаннага посуду, робіць свістулькі ў выглядзе птушак, конікаў і іншае.

Паказаныя на выстаўцы гліняныя вырабы — вынік некалькіх дзён творчай працы ў час семінара, але многія з іх маглі б заняць ганаровае месца ў музеі народнага мастацтва. Хацелася б спадзявацца, што гэта выстаўка з'явіцца рэспетыўнай вялікай рэспектыўнай выстаўкі народнага мастацтва, дзе будуць прадстаўлены леп-

шыя вырабы нашых майстроў, дзе, акрамя гліны і саломкі, будзе ткацтва і вышыўка, народны касцюм, жываліс, разьба па дрэву. Такая выстаўка патрэбна не толькі шырокаму глядачу, але і мастакам прафесіянальнага дэкаратыўна-прыкладнага мастацтва. Яна дасць штуршок далейшаму развіццю мастацкіх промыслаў.

У. УГРЫНОВІЧ.

У кадры — Валянцін Клімяноў і Міраслаў Нагінек. Фота В. Комава.

Барыска і Штэпанка Пад небам вайны...

...Скляпенне пад вясковай хатай. Змрочныя сцены, ды касмылі павуціння ў кутах. Невысокага росту віхрысты хлопчык у салдацкай гімнасцёрцы схіліўся над маладым мужчынам.

— Цішэй, цішэй! — угаворвае ён, азіраючыся па баках. — Немцы ж зусім блізка, пачуюць...

Мужчына намагаецца падняцца, стогне ад болю, зноў падае на халодную падлогу...

— Стоп, камера! — камандуе, узняўшы руку, рэжысёр Л. Голуб. — Дзевядзятка здымаць яшчэ адзін, можа быць, і два дублі. Вельмі нацягнута пакуль што іграецца гэты эпізод. Пабольш унутранага хвалявання, неспражонасці! Навокал жа ворагі!

Мы ў адным з павільёнаў студыі «Беларусьфільм». Перад намі — персанажы будучага новага сумеснага савецка-чэхаславацкага наляровага мастацкага фільма «Маленькі сержант». Літаратурны сцэнарый яго напісалі масквіч Юрый Якаўлеў і пражанін Людвік Томан.

— У аснову нашай стужкі, — сказаў нам у перапынку паміж здымкамі народны артыст БССР Леў Уладзіміравіч Голуб, — пакладзены падзеі другой сусветнай вайны, калі савецкія людзі разам з народамі іншых краін ваявалі супроць нямецкага фашызму.

У цэнтры сюжэтных калізій фільма — беларускі хлопчык Барыска. На яго вачах ад рук фашыстаў загінулі бацькі, пакутавалі аднавяскоўцы... Сам Барыска, па-зверску збіты, быў зашпунтаваны ў драўляную бочку і скінуты ў раку. Яго зусім выпадкова выратавалі савецкія байцы, вылавіўшы бочку з ракі. Яны накармілі хлопчыка, сагрэлі каля салдацкага кастра.

Маленькі герой быў залічаны ў санітарнае падраздзяленне, дзе і разгортваюцца ўсе асноўныя падзеі.

У адным з баёў Барыска вынес з-пад агню параненага чэхаславацкага воіна Яраслава Лукаша. Некалькі дзён хаваў блявога сябра ад немцаў у невялікай вёсачцы, якая пераходзі-

ла з рук у рукі, была полем бою.

Яраслаў пакідае хлопчыку медальён і просіць абавязкова даставіць яго сваёй маці ў адзін з чэхаславацкіх гарадкоў. А аб тым, што адбылося далей, думаю, будзе цікава дэведзятца, паглядзеўшы ўжо гатовую стужку...

Рэжысёр фільма гаворыць, што кожны раз, калі ён пачынае здымаць новы фільм пра юных герояў вайны, яму даводзіцца пераадольваць значныя цяжкасці. Бо падбраць падлеткаў для выканання галоўных ролей — гэта азначае вызначыць нават характар будучага твора. Цяпер здымачнай групе цікава працавала ў атмасферы дружбы і довер'я з чэхаславацкімі кінематографістамі ў невялікім гарадку Дзівішаве пад Прагай.

У ролі Барыскі дэбютуе ў кінематографіі шасцікласнік з Гродна Валянцін Клімяноў, палкоўнік Клімава іграе акцёр Маскоўскага тэатра імя Ленінскага камсамола Генадзь Каралькоў, добра знаёмы глядачам па ранейшых кінаролях. З чэхаславацкага боку ў стужцы заняты вопытныя акцёры Міраслаў Нагінек (Яраслаў Лукаш) і Власта Власанева (маці Яраслава).

— Мабыць, асабліва запомніцца глядачам, — з добрай усмешкай гаворыць другі рэжысёр фільма Аляксандр Чакмянёў, — маленькая Штэпанка. Яе бліскуча сыграла чэшская дзяўчынка Люцыя Клеграва, агульная любіміца ўсёй нашай здымачнай групы. Яна так арганічна ўвайшла ў прапанаваны ёй сцэнарый вобраз, так чула рэагавала на пароды рэжысёра, што вынікам магла б пазайздросціць і дарослая актрыса.

...Яркім святлом успыхваюць «юпітэры». Да здымак гатовы аператар Алег Аўдзееў, акцёры. Яшчэ імгненне — і пачынаецца «дубль» знаёмага ўжо нам эпізоду. Мы пакідаем павільён, стараючыся не разбурыць нейкую асабліваю атмасферу адчування блізкай вайны, што створана ў гэты момант на здымачнай пляцоўцы.

В. САЛАУЕУ.

Афішы Рэспубліканскага тэатра юнага глядача імя 50-годдзя камсамола Беларусі абвясцілі адкрыццё дваццатага сезона. Першай назва спектакля — «Маладая гвардыя». Раман, які з'яўляецца любімым творам не аднаго пакалення савецкіх людзей, набывае сцэнічнае ўвасабленне тады, калі яго асноўнымі гледачамі сталі прадстаўнікі пакалення, што ведае вайну толькі па кнігах, фільмах, успамінах аб ўдзельніках. З размовы аб гэтым і пачалося інтэрв'ю, якое даў карэспандэнту «Літаратуры і мастацтва» галоўны рэжысёр тэатра Р. Баравік.

— **КАЛІКЕТЫ** лічыць гэты спектакль у значнай меры сваім праграмным творам, — сказаў Р. Баравік. — Рамантыка змагання за самыя светлыя ідэі, за свабоду і незалежнасць Радзімы, чысціня і зямная сутнасць чалавечай істоты, імгненне юнака ажыццявіць тое, аб чым ён марыў на школьнай парце і чаму прысягаў піянерам і камсамольцам, — усё гэта заўсёды надзеінае для нашага мастацтва. Тут, у «Маладой гвардыі», надзвычай хваляюча раскрываюцца сапраўдныя каштоўнасці характару маладога савецкага чалавека.

Муну падкрэсліць, што такі тэатр, як наш, адрасуе свае творы і тым, каго грамадства выхоўвае, і выхаванцям. Таму такі шырокі жанравы дыяпазон рэпертуару — ад казкі да высокай драмы, ад псіхалагічнага паглыблення ў духоўны свет асобы да амаль плакатнага паказу «добра» і «зла». Мы верым нават самым юным сваім глядачам, і таму не збіраемся абмінаць складаныя канфлікты школьнага жыцця, канфлікты ў асяроддзі дарослых людзей. А настаўніку, вучыцелю, камсамольскі актыў — наогул «бацькоў» усіх катэгорый — запрашаем на спектаклі, якія адлюстроўваюць рэальнасць штодзённых будняў падлеткаў. Нам важна эмацыянальна ўзрушыць аўдыторыю, абудзіць хваляванне з пэўнымі пэўным прыгод і здарэнняў, пэўных характараў.

Мяркуюцца, што нашы рэпертуарныя планы спрыяюць вырашэнню названых мной творчых праблем. У адных спектаклях мы будзем адкрыта сцвярджаць прыклад, варты пераймання, у другіх — вясці глядачоў да пэўных маральных высноў праз складаны ўражанні ад пабачанага на сцэне. Скажам, пасля «Гаўрошаў Брэсцкай крэпасці» мы адчулі, што тэма абароны цытадэлі над Бугам можа і павінна заняць больш значнае месца ў нашым тэатральным летанісе героямі. Збіраемся паставіць драму «Брэсцкая крэпасць» К. Губарэвіча, якая так доўга захоўваецца ў рэпертуары Брэсцкага тэатра імя Ленінскага камсамола Беларусі. Працуем разам з аўтарам, бо якое-небудзь паўтарэнне для тэатра нецікавае, і творчыя сілы мабілізуюцца, каб прагучала новае мастацкае слова пра гераічную эпопею лета сорак першага года...

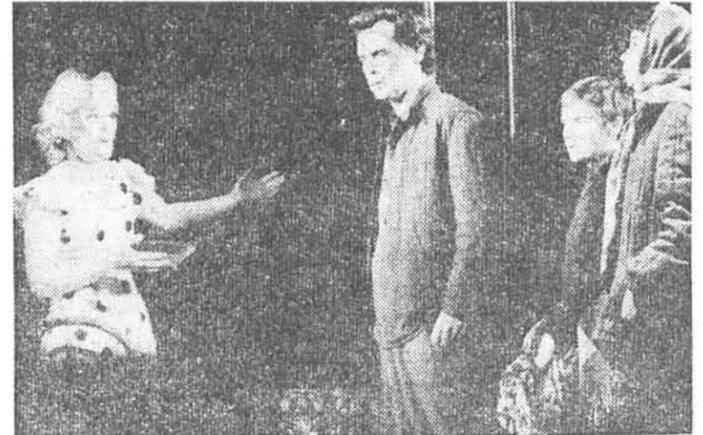
Рыгор БАРАВІК:

«РАМАНТЫКА ЗМАГАННЯ — У СВЯТЛЕ РАМПЫ»

Пазнаёмліся з п'есамі дэбютантаў на прафесійнай сцэне — Яўгена Шабана і Уладзіміра Іскрыка. Іх творы прыцягнулі нашу ўвагу тым, што яны добра ўлічваюцца ў праграму тэатра. Напрыклад, камсамольца былой Заходняй Беларусі, здаецца, яшчэ не адлюстроўвалася на падмостках Гераічна-староні дзейнасці маладых смельчак Сяргея Прытыцкага і Веры Харужай асацоўваюцца маладым драматургам У. Іскрыкам у сюжэтна вострай п'есе, пад умоўнай назвай «У кожнага — свая амбразура», дзе дакументальная аснова падзей трансфармуецца ў мастацкія вобразы і сюжэты калізій. А «Сніг» Я. Шабана прысьвечана маладым спецыялістам нашых дзён, якія ў сутычках з першымі ўспрымваюць практычныя нормы паводзін, праходзяць этап грамадзянскага станаўлення. На часе гэтыя творы нібы і далёкі адзін ад аднаго, але тэматычна і на сутнасці настаўленыя ў іх пра-

Шэкепіраўскі спектакль будзе ставіць народны артыст БССР Г. Волкаў (Брэст), для якога сусрэча з вялікім англійскім драматургам і з такім тэатрам, як наш, шмат у чым будзе паглыбленнем у не знаёмую раней творчую сферу. Гэта заўсёды абяцае нечаканыя і плённыя вынікі. У спектаклі будзе многа святла, музыкі, руху, бо жыццерадасны лад эмоцый і роздуму герояў вымагае адпаведнага сцэнічнага вырашэння.

Што датычыць «Чайкі», то варта падкрэсліць, як кажуць, прынцыповую прыдатнасць гэтай драматургіі для юнацкай аўдыторыі. Чэхаславацкая арыенціроўка ў тэатры, на жаль, не заўсёды грунтоўна раскрываецца на школьных уроках і ў экранных паказах яго п'ес. Духоўнасць і строга патрабавальнасць да слабе герояў «Чайкі» (хаця кожны з іх, вядома, па-свойму разумее вартасці жыцця наогул) — гэта ж такая ўдзячная «стартавая пляцоўка» для асэнсавання нашым маладым су-

лем блізкія. Бо гаворка ідзе пра сапраўдныя каштоўнасці чалавечай асобы, пра адданасць яе запаветным ідэалам, што, аднак, не азначае, быццам нам няма чаго пераадольваць у саміх сабе над уздзянным перажытага. Своеасабліва «суседнічае» з гэтым п'есамі і інсценіроўка А. Савікава апавесці «Абеліск» В. Быкава: і ў гэтай прозе, умоўна кажуць, «матыў выбару» чалавекам галоўнага ўчынку ў жыцці аднаўдае агульнай тэматыцы рэпертуару Тэатра юнага глядача.

Паэт А. Грачанікаў пераклаў для нас п'есу «Чатыры кроплі» В. Розава. Сучаснасць. Сённяшні быт. Лёгка пазнавальная мова нашых саслужыўцаў і суседзяў. І зацікаўленая гаворка аб далікатнасці і чуласці ва ўзаемаадносінках паміж людзьмі, аб тым клімаце, які можа спрыяць поспеху ў справах і ў настроі кожнага з нас, а клімат такі ствараецца агульным намаганнем. Думаю, што гэты аспект раскрыцця важнага боку рэчаіснасці таксама будзе цікавы і для падлеткаў, і для дарослых глядачоў.

З класікі мы выбралі «Дванаццатую ноч» Шэкепіра і «Чайку» А. Чэхава.

часнікам маральных шуканняў яго папярэднікамі. Юнак жа мікволі параўноўвае сённяшні час з мінулым, вучыцца бачыць дыялектыку шуканняў ісціны. А якое гэта царства драматычнага мастацтва наогул — п'еса Чэхава!

Пазнаўшы вузлавыя моманты нашых рэпертуарных планаў, я павінен сказаць, што і спектаклі для самых маленькіх ставіцца з арыентацый на тое, што дашкольнік праз год і праз пяць гадоў прыйдзе да нас жа з пэўным ідэйна-маральным багажом, частку якога ён назапасіў і ў сценах нашага тэатра. Працуючы, напрыклад, над казачным прадстаўленнем з паэтам П. Макалем, калектыў не губляе з поля зроку і тыя прынцыпова важныя мэты, аб якіх мы гаварылі вышэй.

Зразумела, такіх мэты найлепшым чынам ажыццяўляюцца калектывам акцёраў-адаптумаў. Загартоўка такога ансамбля — таксама задача тэатра. Мабыць, на выніках дваццатага сезона грамадзеснасць зможа аданіць нашы намаганні і ў гэтым кірунку.

На здымку: сцэна са спектакля «Маладая гвардыя». Фота Ул. КРУКА.

НАСРАДці трэба гаварыць, аб чым гэты твор: апавяданні з кнігі «Характары» набылі папулярнасць. Інсцэніруюцца і маюць экраннае ўвасабленне. Таму адрозжэ скажам, што купалаўцы на чале з рэжысёрамі В. Раеўскім і А. Андрэікам настайлі спектакль як амаль традыцыйнае аднаўленне сцэны суда над аднавіскоўцам Венькам Зяблікавым, у якім удзельнічаюць суседзі хлонца, родныя, сябры. І пакрысе суд набывае некалькі іншых характар: відовішча — гэта ўжо споведзі людзей, што абурваюцца супроць усяго бездухоўнага, скісанага і прагнага да багатыя любові даной.

То выкрывальны пафас, то тонкі гумар, то саркастычныя ноткі адрасуюцца прадстаўніку з раёна, які не выпускае з рук газету і размаўляе з дрэнна разуметым ім газетным шаблонам, і Лізавета Кісялёвай (іх іграюць М. Федароўскі і Г. Макарава). Шмат добрых і жывых на дакладнасці нюансаў і дэталей у паводзінах большасці персанажаў робяць такое ўражанне, што п'еса і не перакладлася з рускай мовы, а была напісана для купалаўскай трупы. Акцёры сярэдняга пакалення і моладзь трупы паказалі, што і яны могуць даваць сакавітыя народныя тыпы, як гэта некалі рабілі, скажам, Г. Глебаў або Ул. Дзядзішэка.

У спектаклі купалаўцаў адбываецца мастацкі суд, дзе персанажы гавораць самі за сябе, без адвакатаў адстойваюць сваё права на нецярпнасць да эквінасці, эгаізму, крывадушнасці, да жорсткай бездухоўнасці мяшчанства. Мастацкая метафара анекдатычнага выпадку ў канцы спектакля паўнацэнна раалізуецца. Канечне, так абыходзіцца з людзьмі, як Венька Зяблікаў са сваёй цешчай, у звычайным жыцці непрыстойна. Але сатырычны сарказм прыгавору пісьменніка-гуманіста варожай нашаму грамадству маралі перагляду не падлягае.

І мы разумеем і падзяляем навагу, задавальненне і гонар, што гучаць і ў заключнай рэпліцы героя В. Тарасава — «Характары!» Увогуле, поспех спектакля ў многім вызначаецца таленавітай іграй гэтага артыста, які здолее стварыць прывабны вобраз душэўна багатага і тонкага чалавека, кіраўніка, што чула ставіцца да сваіх

калгаснікаў, глыбока разумеючы іх гора і радасць. Выдатна, на нашу думку, праводзіць В. Тарасаў цэнтральны маналог свайго героя, дзе той даказвае жыццёвую неабходнасць прыгажосці і любові (у шырокім сэнсе гэтых высокіх паніццяў) для кожнага чалавека.

Адна з асаблівасцей рэжысёрскай манеры В. Раеўскага — умелнае выдзеліць і данесці да глядачоў вызначальную, асноўную іштанацыю спектакля: ці то трагічную іронію камедыі Б. Брэхта

радкаванню рэжысуры, мастацкага і музычнага афармлення спектакля аўтарскай задуме ў ім так вольна і лёгка адчуваюць сябе выканаўцы, і таму яго можна сказаць, без нацяжкі назваць сапраўды анцёрскім.

Маральны камертон, на якому выварае В. Шукшыня, а услед за ім і тэатр, сапраўдную вартасць чалавека, ясна раскрываецца ў словах эпізодычнага, але вельмі важнага для разумення асноўнай праблематыкі п'есы персанажа — своеасаблівага сельскага філосафа Ярмохі (Ф. Варанецкі): «Запытайце

зразумелая і карысная) купіў баян для сына, ды яшчэ і ганарыцца такім неразумным учынкам!

А якія складаныя, неадназначныя характары выступаюць перад намі ў выкананні В. Уладзімірскага (Цімох Худзякоў) і М. Громавай (Поля Цяпляшына). Той жа Ярмоха даў вычарнальную характарыстыку Цімоху: «Ён у нас над складам начальнік. Быў час — пас-задзіраў, што жыць умее, а зараз згуецца... Сумленне яго, д'ябла, замучыла — усю жыць ханаў, краў і не панаўся ні разу, паразіт... А зараз душа баліць...» Бліскуча праводзіць В. Уладзімірскі і М. Громава трагікамічнае сцэну спаткання п'янага Цімоха з яго «злачынным каханнем». У выкананні актрысы цераз разбітыя манеры і знешнюю абыхаваецца паўстае адзінокая жанчына з няўдалым лёсам. І не ведаеш, ці то смяяцца з яе герані, ці то плакаць. І сам Цімох у выкананні В. Уладзімірскага — фігура трагікамічнага. Яркі сцэнічны грацёк — пакаенне Цімоха перад цесцем, якога Цімох з п'яну прыняў за святога ўгодніка, зачытваецца горкім прызнаннем: «Пражыў жыццё, нібы песню спеў дрэнна».

Сакавітымі штрыхамі надае вобраз Навума Еўсцігневіча П. Кармуцін. Яго стары калгаснік-пенсіонер, у якога ўсё нібы добра (дабрабыт наладжаны, сыны з горада памагаюць, пенсія неблагая), усё ж вакутуе, і не таму, што галава баліць з нажмелля, а таму, што не дае яму спакою яго пастаялец васьмікласнік Юрка (А. Паддэб), што сядзіць на хлебе і вадзе і далдоніць сваю навуку. Не зразумела старому, дзеля чаго так стараецца Юрка і Навум Еўсцігневіч далякае яго пытаннімі. І хлонец пераконвае старога не выслоніць меркаваннямі, а апавяданнем пра лёс акадэміка Паўлава, які дыктаваў сваім вучням свае перадамыротныя адчуванні. Не самаахварнасць вучонага ўразіла старога калгасніка, а той факт, што калі Паўлава ў гэтую трагічную хвіліну не было нікога блізкага, што нагадала ўласную адзіноту і неспрыянасць Навума Еўсцігневіча.

Шчырае спачуванне выклікае і герой П. Дубашынскага — загадчык гаспадаркі Яўхім П'яных. Неяк па-чалавечаму зразумела сарамліваць гэтага былога салдата,

які прайшоў цераз пекла вайны, а цяпер воль баіцца паказання жанчыне-ўрачу, прыкрываючы свае сапраўдныя пачуцці спасылкай на свой аўтарытэт кіраўніка. Добрая адносіны выклікае і Андрэй Ерын (Г. Гарбук), які па апошніх грошы (жонка разлічвала купіць за іх адзенне на зіму для дзяцей) купілі зусім непатрэбную ў гаспадарцы рэч — мікраскон, а жонцы сказаў, што грошы згубіў. І трэба бачыць, з яким захіпленнем і амаль дзіцячай неапраўданасцю разглядае герой Г. Гарбука таямнічы свет мікрабаў, і невадыма, хто больш ганарыцца роляй «навуковых першаадкрывальнікаў» — бацька ці сын (С. Краўчанка), і якімі няшчаснымі выглядаюць абодва, калі падман раскрываецца, і жонка (Л. Давідовіч) забірае цэнку. І мы на баку гэтых небаракаў, хаця добра разумеем і жонку: дзедам і праўда патрэбна зімовае адзенне. Запамінальны вобраз стварае і Г. Аўсянікаў у ролі Казуліна. Нейкія нясмелыя рухі яго героя, яго базальныя манеры, напрыклад, калі ён вітаецца з аднавіскоўцамі і ўсім сваім выглядам паказвае, што яму вельмі важна, каб людзі адказалі на яго прывітанне (відаць, некалі ў жыцці была нанесена яму вялікая крыўда, і чалавек яшчэ не прыйшоў у сябе). Смешна (і смяяцца над ім нялёгка) імненца героя Г. Аўсянікава сцвердзіць сябе як асобу: ён ноччу дае салют з ружжы ў гонар хірурга, што першым у свеце ажыццявіў перасадку сэрца...

Усе гэтыя смешныя гісторыі можна было б падаць у форме звычайных анекдотаў, што часам і робіцца ў другіх пастановах «Характары». Але купалаўцы пайшлі далей. У іх інтэрпрэтацыі гэтыя асобныя жанравыя замалёўкі, не губляючы сваёй жыццёвай канкрэтнасці, набываюць характар філасофскіх прытчаў на маральна-этычныя тэмы. Тым самым спектакль кранае жывы нерв п'есы пісьменніка-гуманіста, які сцвярджае высокія ідэалы прыгажосці, чалавечнасці, бескарысцінасці, высмейвае ўсе тыя адмоўныя маральныя якасці, якія пераходзяць чалавечаму шчасцю — эгаізм, сіваннасць, бессарэчнасць, карыстальнасць.

Апошняя работа купалаўцаў — сучасны і хвалючы спектакль — гаворыць аб вялікім творчым патэнцыяле тэатра, які знаходзіцца на ўздыме. І мы чакаем ад яго новых мастацкіх перамогаў.

Вадзім НЕВЫШЫНЕЦ.

САБРАЛІСЯ ЛЮДЗІ НА СУД...

«ХАРАКТАРЫ» В. ШУКШЫНЯ З АКАДЭМІЧНЫМ ТЭАТРА
ІМЯ ЯНКІ КУПАЛЫ.

«Што той садат, што гэты», ці сатырычны напал «Брамы неўміручасці» К. Крапівы, ці іахліваю атмасферу карычневай чумы ў «Апошнім шанцы» В. Быкава. І ў п'есе В. Шукшыня правільна вызначаны глыбока лірычны асноўны тон творчасці гэтага пісьменніка. Знешне недастаткова кампазіцыйна звязаны кангламерат жыццёвых гісторый, якія праходзяць перад глядачом, атрымлівае мастацкую цэласнасць і завершанасць. Ствараецца агульная эмацыянальная атмасфера тэатральнага відовішча, якая дакладна і пэўна вытрымліваецца на працягу ўсяго спектакля.

Выверанасць агульнага сцэнічнага вырашэння п'есы дамагаецца і намаганнямі рэжысёра-пастаноўшчыкаў, якія прывялі жанравыя сцэны асобных эпізодаў да адзінага цэлага, правільна добрае ўменне працаваць з анцёрска адметным мастацкім індывідуальнасцямі, і выразным у сваім ланканізе мастацкім афармленнем Б. Герлавана, і дакладна па настроі музычнай С. Картаса з умелым вынарыстаннем народных мелодый — то лірычна шчырых, то іранічных ў адпаведнасці са зместам таго ці іншага сцэнічнага эпізоду. Далючы таму ўдумліваму і строгаму падпа-

во ў мяне — каго я ненавіджу больш за ўсіх на свеце? Я адкажу: людзей у якіх душы няма. Альбо ў каго яна паганая. З такім гаворыць усё роўна, што аб сцэну галавой біцца». І адно з крайніх выражэнняў такой бездухоўнасці — вобраз гаспадары лазні, таму артыст З. Стома надае яго наўмысна прамалінейным і аднастайным сатырычным фарбамі. Яго герой выклікае найбольшае наша абурэнне поўнай адсутнасцю ўсялякага душэўнага жыцця. Нават расказваючы аб сваім уласным пахаванні, гэты перакананы куркуль застаецца цынчным, шкадуючы толькі грошы (30 рублёў?!), якія жонка абавязкова вырве ў яго (а не ў сваіх) сваякоў і дарэмна патраціць на аркестр. Ды яшчэ такая галыцьба, як сусед Іван (У. Кудрэвіч), нап'ецца на дармаўшчыну на ягоных намінах. Для гэтага скарэй ўсё свет сышоўся на «капейчыне», і ўсіх людзей ён падзіляе на тых, хто шануе не і хто не. Куды ўжо зразумець яму высакародны матывы Івана, які замагёт дошак для лазні (рэч зусім

самым кароткім нумары праграмы ўдала спалучае элементы спорту і мастацтва.

Ужо з першай у праграме «Зімовай фантазіі» ў выкананні заслужанага артыста РСФСР Ф. Сафаргалеева і Н. Паповай, глядач аказваецца ўцягнутым ў своеасаблівае прадстаўленне. Артысты не толькі добра катаюцца на каньках, тонка адчуваюць музыку, але і паказваюць вышэйшы клас акрабачнага майстэрства. Свабодна і ўпэўнена заваяваюць сямпаты глядзельнай залы камічныя акрабаты В. Яноўскі і І. Лісянкоў. Іх незвычайна дасціпны, па-свойму іранічны нумар «Першыя крокі на лёдзе» з'яўляецца ўпрыгожаннем праграмы.

У адным з кароткіх перапынкаў, калі стомленыя, але шчаслівыя Яноўскі і Лісянкоў «прыехалі» за кулісы, мы па-расілі іх каратка расказаць аб першых уражаннях ад прэм'еры ў Мінску.

— Мы вельмі задаволены манежам. Асабліва — глядачамі. У вас вельмі прыгожы горад, цырк, людзі... Мы проста і не маем права ашукаць іх чаканняў. Хочацца, каб наша, на першы погляд, незвычайная праграма спадабалася ўсім і кожнаму...

І сапраўды, тыя, хто прый-

шоў на першае прадстаўленне, не расчараваліся. Праграма ўдалася на славу. Добрым майстэрствам фігурыстаў і танцоўраў запамінацца рытмічны танец у выкананні артыста Т. Гросс і П. Лісянкі. Пародыйны і гумарны напоўнілі сваю сцэнку музычным эксцэнтрыкі В. Папоў, В. Рэдзін, В. Мінкін, Г. Кузін і П. Ягораў.

Асобна варт адрознічыць выступленне нацвераногіх выхаванцаў маладога дрэсіроўшчыка Генадзья Будніцкага. Можна толькі здагадвацца, якой працы каштавала яму навучыць мядзведзяў катацца на кань-

ках, гуляць у хакей, выконваць розныя акрабачныя нумары...

Пасля заканчэння прэм'еры са мною падзяліўся ўражаннямі ад убачанага Т. Кузняцоў, трактарыст калгаса «Перамога» Пухавіцкага раёна:

— У цырку я яшчэ не прапусціў ніводнай праграмы за апошнія тры гады. Але такое нечаканае свята мастацтва бачу ўпершыню. Вельмі добра паказалі сябе ўсе артысты. Дзякуй ім!

Мабыць, да гэтага далучацца ўсе, каму пашчасціць наведаць цырк з «лядовай» праграмай.
С. ВІТАШАЎ.

ЦЫРК

АРЭНА ЗЗЯЕ СРЭБРАМ

5 верасня Беларускае дзяржаўнае цырк гасцінна расчыніў свае дзверы, запрасіў мінчан і гасцей сталіцы на сустрэчу з адзінай у свеце ў сваім жанры маскоўскай трупай «Цырк на лёдзе». Скажам адразу, што першае прадстаўленне на мінімскім манежы ператварылася ў сапраўднае свята мастацтва і спорту, надоўга запомніцца і глядачам, і ўдзельнікам. Калісьці Юрый Алёша называў арэну «залатым дном цудоўнай чашы». Тут гэтае «дно» срабрыстае. Фігурнае катанне, як спорт, стала вельмі папулярным у нас у краіне. Адна справа — спаборніцтва, дзе спартсменам выступаюцца ацэнкі; іншая — цырк на лёдзе, які жыўе па сваіх законах і традыцыях. На шчасце, малады калектыў дакладна адчувае спецыфіку жанру і ў кожным, нават

СВЕЦЕ ЛЯЛЕК

На тым тыдні акцэры Дзяржаўнага тэатра лялек БССР сабраліся ў глядзельнай зале. Сёння яны—самі глядачы. Бо прыйшлі сюды, каб падвесці вынікі мінулага тэатральнага сезона, намяціць задачы на новы.

У сваім выступленні галоўны рэжысёр тэатра А. Ляляўскі, ацэньваючы работу калектыву ў мінулым сезоне, назваў новыя спектаклі на герачную тэму: «Партызанская казка» Л. Браўсевича і «Скажы сваё імя, салдат» А. Вярцінскага.

П'еса А. Вярцінскага, заслугоўвае асаблівай увагі не толькі сваёй пранікнёнасцю і лірычнасцю, але і самабытным нацыянальным характарам. Гэта задушэны, пэстычны твор.

У саміх імёнах дзейных асоб мы адчуваем беларускі фальклор, казачны і чароўны. Вечны Вецер—гуляе па свеце, Сонечны Прамень—ясны дзень, Плачучая Вярба—вечны сум. Расказваючы пра вайну, пра памяць аб загінуўшых, аўтар адначасова сцвярджае і другую не менш важную думку пра прыгажосць чалавечай душы, пра такую рэдкую якасць характару, як чуласць, дабраце. Вельмі тонка, з вялікай душэўнай цеплынёй А. Вярцінскі паказвае людское гора і пакуты, прынесеныя вайной. Вечнай памяццю аб загінуўшых, бязмяненых героях, прыстае помнік—абеліск Невядомаму салдату. Ідуць людзі ў маўклівым суме, кладуць кветкі ля падножжа, імкнучыся адшукаць у гранітных абліччах знаёмых рысы мужа, брата, бацькі, любімага...

Далей галоўны рэжысёр паведаміў, што мінулы сезон быў адзначаны яшчэ адной важнай творчай падзеяй. Упершыню ў Мінску сабраліся на семінар лялечныя тэатры—Брэсцкі, Гомельскі і Дзяржаўны тэатр лялек БССР—для сур'ёзнага абмеркавання і ацэнкі сваёй дзейнасці.

Калектыву першай работай новага сезона пазначыў камедыю «Клоп» У. Маякоўскага. Спектакль сродкамі мастацтва лялечнага тэатра з сатырычным запалам выкрые такія тыпы, як падхалім, кар'ерыст, прыстасаванец, будзе сцвярджаць высокія маральныя ідэалы нашага грамадства. Наступны спектакль тэатра—фальклорны. Пад кіраўніцтвам вядомага ленынградскага рэжысёра і драматурга Б. Сударушкіна, наш рэжысёр В. Казлова паставіць яго п'есу «Іван—сялянскі сын», якая славіць кельітасцю і працавітасцю, апявае характэрна шчырай чалавечай натуре.

Тэатр зноў запрашае на свае спектаклі глядачоў усіх узростаў, пачынаючы з дашкольнага.

Л. СЕВЕРЦАВА,
педагог Дзяржаўнага тэатра лялек БССР.

Важным участкам масавай работы па прапагандзе літаратуры з'яўляецца кніжны гандаль. У Оршы яго ажыццяўляюць пяць спецыяльных магазінаў Віцебскага абллігандлю. Размешчаны яны ў розных мікрараёнах. Іх невялікія калектывы, саборнічаючы за дастойную сустрэчу ХХV з'езда КПСС, многае робяць для прапаганды і рэалізацыі друкаваных выданняў Дастаткова сказаць, што ўсе кніжныя магазіны паспяхова спраўляюцца з выкананнем планаў таваразвароту і сацыялістычных абавязанстваў завяршальнага года п'яцігоддзя. Рэспубліцы садзейнічае накоплены вопыт і прафесіянальная адукацыя—большасць кніжнікаў маюць спецыяльную падрыхтоўку, астатнія вучацца завочна ў спецыяльных пачувальных установах.

У магазінах, дзе дазваляюць магчымасці, дзейнічаюць прагрэсіўныя формы гандлю. Самыя буйныя кнігарні «Крыніца» і «Кругозор» працуюць па метаду самаабслугоўвання. Тут няма грувацкіх прылаўкаў, няма адуманых бар'ераў паміж прадаўцом і накупніком, а ёсць залы-выстаўкі, дзе да паслуг наведвальнікаў увесь наяўны асартымент літаратуры. У прагэсэрных залах гэтых магазінаў перыядычна наладжваюцца выстаўкі-продажи навінак мастацкай, палітычнай і спецыяльнай літаратуры. Магазін «Кругозор» шырока ўжывае такую форму гандлю, як «Кніга-пошта». Гэтым шляхам ён штомесячна рэалізуе рознай літаратуры на 700—800 рублёў.

На жаль, не ўсе кніжныя магазіны знаходзяцца ў добрых умовах. Напрыклад, кнігарня па калгасным рынку месціцца ў невялікім, цесным і старым памяшканні. Грувацкі прылавак займае амаль палову ўсёй гандлёвай залы. Тут няма ніякай магчымасці паказаць надубы кніжны фонд, а накупніку вельмі цяжка выбраць патрэбную кнігу.

Не ў лепшым становішчы і магазін па праспенце Тэкстыльчыкаў. З-за цеснаты кніжны фонд тут размешчаны так, што да асобных выданняў цяжка дабрацца нават прадаўцу, а накупніку, наогул няма доступу да кніг, бо яго аддзяляе ад прадаўца усё той жа грувацкі прылавак. Праўда, як заявіла нам загадчыца магазіна т. Кірычэнка, адміністрацыя льнокамбіната мае намер расшырыць і капітальна адрамантаваць памяшканне магазіна.

У вас, напрыклад, вельмі бедны асартымент мастацкай літаратуры і панаўняцца ён дрэнна. На паліцах магазіна шмат устарэлых выданняў, якія не карыстаюцца попытам у накупнікоў.

Тое ж самае мы пачулі і ад загадчыкаў іншых магазінаў. Відаць, аблігандаль задавальняецца агульнай лічбай выканання плана таваразвароту і мала клопацца аб нагромах амагараў літаратуры. Агульная ж лічба

МАЛЫ ПЛЮС І ВЯЛІКІ МІНУС

Тады можна будзе церавесці яго на прапу на метаду самаабслугоўвання. Трэба спадзявацца, што гэта ажыццявіцца ў бліжэйшы час.

Вялікую паслугу накупнікам-маглі б аказаць картатэкі наяўнага асартыменту і новых паступленняў. Але такіх картатэк у магазінах няма. Наводзіць слоў выконваючай абавязкі загадчыцы магазіна «Кругозор» т. Чэрвінскай аблігандаль ніяк не можа забяспечыць іх картатэкамі для вядзення картатэк. Наогул, аблігандаль не мае патрэб арыганізаваных кніжных магазінаў ставіцца аб'ява.

— Усе лепшыя кніжныя фонды, — гаворыць тая ж т. Чэрвінскай, — асядаюць у кніжных магазінах Віцебска, а нам дастаецца толькі тое, што не бяруць кнігарні аб-

выканання плана яшчэ не адлюстроўвае сапраўднага становішча спраў у кніжным гандлі. Напрыклад, у магазіне па праспенце Тэкстыльчыкаў больш паловы таваразвароту прыпадае на вырочку ад рэалізацыі канцылярскіх і школьных прылад. У асобных магазінах вялікая ўдзельная вага ў таваразвароце належыць школьным падручнікам.

Нездавальняюча пастаўлена работа па арганізацыі актыўных лемагазінных форм гандлю кнігамі. Вельмі рэдка можна бачыць кніжнікаў горада ў месцах масавага аднавічкі працоўных, урачыстых сходаў і розных канферэнцый, на шматлюдных вуліцах горада. Гараджане, нарэшце, забылі, калі ў апошні час у Оршы праводзіліся кніжныя базары або выстаў-

Вельмі мала грамадскіх раснаўсюджвальнікаў кніг і ў іншых магазінах. У сваёй большасці гэта работнікі школьных бібліятэк, якія рэалізуюць у асноўным школьны падручнікі. Не створаны пры магазінах і саветы садзейнічання раснаўсюджвання літаратуры. А актывісты, сябры кнігі маглі б аказаць вялікую дапамогу работнікам кніжнага гандлю.

Важная роля ў прапагандзе і раснаўсюджванні літаратуры, у аказанні дапамогі магазінам і згуртаванні актыву грамадскіх раснаўсюджвальнікаў належыць створанаму ў горадзе таварыству амагараў кнігі. Але пакуль што гэта таварыства не падае прыкмет жыцця.

Калі ацэньваць становішча кніжнага гандлю ў горадзе, дык тое, што зроблена, заслугоўвае малага плюса, а што яшчэ не зроблена — вялікага мінуса.

А. МАХНАЧ.

Орша.

Вялікай папулярнасцю карыстаюцца выступленні аркестра народных інструментаў Палаца культуры Беларускага.

Фота У. КРУКА.

ПА СЛЯДАХ ВYSTУПЛЕННЯ У «ЛІТАРАТУРЫ І МАСТАЦТВА»

«СЛУЖУ Ў ЛІТАРАТУРНАЙ ЧАСТЦЫ»

У газеце за 8 жніўня г. г. пад такім загалоўкам быў надрукаваны артыкул У. Ганчарова—памочніка галоўнага рэжысёра па літаратурнай частцы тэатра імя Якуба Коласа, які падзяліўся роздумам і заўвагамі аб дзейнасці літаратур-

най часткі драматычных тэатраў, аб садружнасці паміж тэатрамі, крывіткамі і драматургамі, аб стварэнні арыганінальнага рэпертуару.

Начальнік Упраўлення па справах мастацтваў Міністэрства культуры БССР А. Калан-

дзёнак паведаміў рэдакцыі, што «у артыкуле У. Ганчарова «Служу ў літаратурнай частцы» узняты многія важныя пытанні дзейнасці памочніка галоўнага рэжысёра па літаратурнай частцы тэатраў. Гэтыя пытанні пастаянна вывучаюцца ў Міністэрствах культуры БССР і БССР. Аднак з прычыны асобай спецыфікі і індывідуальных магчымасцей работнікаў гэтай кваліфікацыі адзіныя прыярытэты іх дзейнасці

пакуль што не вызначаны». Для аказання творчай дапамогі, павышэння кваліфікацыі, разгляду прапановаў, выказаных у артыкуле, што надрукаваны ў «Ліме», гаворыцца далей у адказе, плануем правесці ў снежні г. г. семінар-нараду памочніка галоўнага рэжысёра па літаратурнай частцы тэатра сумесна з Рэпертуарна-рэдакцыйнай калегіяй Міністэрства культуры БССР і вядучымі драматургамі рэспублікі.

МІНСК. Інтэрнацыянальная, 11. Такі адрас новай спецыяльнай сярэдняй навучальнай установы — Мінскага культурна-асветнага вучылішча. Старэйшае вучылішча гэтага профілю ў Беларусі — магілёўскае, пасля адкрыцця таіх ж вучылішчы ў Гродна і Віцебску. І вось у іх дружную сям'ю ўлілося і наша, самае маладое — мінскае.

Новая спецыяльная сярэдняй навучальнай установа пачала працаваць, як кажуць, не на голым месцы. Дагэтуль у беларускай сталіцы дзейнічала аддзяленне культуры і мастацтва пры педвучылішчы. Але ж гэта толькі аддзяленне. У спецыялізаваным вучылішчы, заняты і якім пачаліся першае верасня, больш магчымасцей для падрыхтоўкі кваліфікаваных спецыялістаў сярэдняй адукацыі.

Вучылішча займае дзве асабняк. У перспектыве ж (і не такой далёкай) — будаўніцтва вучылішча «Корпуса». Мы ўжо нават ведаем і месца, дзе будзе ўзводзіцца гэты палац. Белдзяржпраект распрацоўвае праект будынка, у якім будучы ўлічаны асаблівасці падрыхтоўкі спецыялістаў нашага профілю.

Прыемна, што бібліятэка ўжо на першых кроках жыцця вучылішча мае каля 30 тысяч тамоў навуковай, спецыяльнай і мастацкай літаратуры. Абсталяваюцца кабінеты клубнай работы і тэхнічных сродкаў, нагляднай агітацыі, грамадскіх дысцыплін, тэатры і гісторыі музыкі, фізікі і хіміі, літаратуры і мовы, харавога і аркестравага дырыжыравання, танцавальнага класа. Ёсць невялікая актэвая зала.

Запрошана на работу каля 80 педагогаў. Сярод іх заслужаны дзеяч культуры БССР С. Дробыш (дырыжор-харавік), заслужаны артыст БССР Б. Нікольскі (клас вакалу), заслужаны дзеяч мастацтваў БССР П. Акулёнак (наапазіцыя танца) і інш. Выкладчыкі аб'ядноўваюцца

аддавалася абітурэнтам, якія праявілі свае здольнасці, працуючы на ніве культуры (у клубах, дамах культуры), а таксама тым, хто ўдзельнічаў у калектывах мастацкай самадзейнасці. Добра, напрыклад, зарэкамендавалі сябе на экзаменах удзельнікі мінскіх ансам-

тоўды іраўнікоў духавых аркестраў і рэжысёраў масавых паказаў (масавых свят, агітбрыгад) і заводнае аддзяленне. Такім чынам, мы будзем рыхтаваць усебакова развітых, адукаваных арганізатараў клубнай работы. Малады спецыяліст, які прыедзе на работу ў Дом

Своеасаблівую практыку нашы навучэнцы будуць праходзіць у творчых калектывах вучылішча: у хоры (народны і акадэмічны), аркестры народных інструментаў, агіттэатры, у бліжэйшы час будуць створаны ансамблі песні і таца і вакальна-інструментальны ансамбль.

Набыць вопыт клубнага работніка дапаможа ўдзел навучэнцаў у правядзенні розных вечароў, канферэнцый. Вліцця спадарожні ўскладаем на клуб цікавых сустрэч, першае пасаджэнне якога адбудзецца сёння. Наперадзе цікавыя сустрэчы з ветэранамі працы і Айчынай вайны, з п'сьменнікамі, мастакамі, андэрамі, дзеячамі беларускага кіно. Будучы экспурсіі ў музеі, на фабрыкі і заводы горада-героя, на яго памятных мясцінах.

Словам, будзем рабіць усё магчымае, каб нашы выхаванцы (а іх у вучылішчы 345) высока неслі годнасць работніка культуры, каб яны наагаалі мясцовым партыйным, камсамольскім і савецкім арганізацыям выхоўваць актыўных будаўнікоў камуністычнага грамадства.

НА ПАЧАТКУ ШЛЯХУ

Экспурсію вядзе дырэктар Мінскага культурна-асветнага вучылішча, заслужаны дзеяч культуры БССР У. ТАРАН

на творчых сесцыях, якія ўзначальваюць найбольш вопытныя педагогі: клубнааства (Н. Саскова), харавога і аркестравага дырыжыравання (А. Знак і Л. Саламонік), баяна (А. Мамантаў), фартэпіяна (Т. Атлыгіна), музычных дысцыплін (П. Вернілаб), харэаграфіі (Г. Рубцова) і інш.

Мы задаволены вынікамі нашага першага прыёму. Актыўна ўключыліся ў гэтую справу раённыя аддзелы культуры і асабліва Валожыцкі, Салігорскі, Барысаўскі і Стаўбцоўскі. Шчыра ўдзячны за вялікую і дзейсную дапамогу з боку намесніка старшыні Мінскага аблвыканкома А. Раханова, які шмат увагі аддаваў першаму набору абітурэнтаў.

Конкурс у нас быў вялікі: у сярэднім тры заявы на адно месца. На першы курс залічана 145 чалавек. Прымаем навучэнцаў пасля заканчэння васьмі класаў (у іх тэрмін навучання 3 гады) і дзесяцікласнікаў (яны вучацца 2,5 гады).

Зразумела, што неравага

ляў танцаў, якімі кіруюць харэаграфы М. Вяльзацкая, Г. Чысцякова, актывісты хору Прысынькаўскага сельскага клуба Уздзенскага раёна, якім кіруе заслужаны дзеяч культуры БССР П. Шыдлоўскі.

З радасцю раскааваю чытачам «ЛіМа» аб вялікай зацікаўленасці многіх калгасаў і саўгасаў Мінскай вобласці займаць, нарэшце, для сваіх устаноў культуры кваліфікаваных спецыялістаў. Прынята на першы курс 19 калгасных стыпендыянтаў. Гэта Мікалай Маслоўскі (калгас «Радзіма Януба Коласа» Стаўбцоўскага раёна), Зінаіда Мамчык (калгас імя Гудзевы Любанскага раёна), Галіна Сазонік (саўгас «Доктаравічы» Каньельскага раёна) і інш.

Якіх спецыялістаў рыхтуе наша вучылішча? Клубных работнікаў са спецыялізацыяй харавікоў-дырыжораў, кіраўнікоў аркестраў народных інструментаў і танцавальных калектываў. Маркуецца ў перспектыве адкрыць аддзяленні на падрых-

культуры, акрамя арганізацыі розных клубных мерапрыемстваў, зможа дасведчана кіраваць лінчэ хорам або танцавальным калектывам, ці аркестрам народных інструментаў.

Калгасныя стыпендыянты — навучэнцы Мінскага культурна-асветнага вучылішча. На здымку: Аляксандр Абрамовіч — актывіны ўдзельнік мастацкай самадзейнасці калгаса «Нёман» Уздзенскага раёна і Соф'я Шаранговіч — удзельніца агітбрыгады калгаса імя Пушкіна Мядзельскага раёна на занятках у кабінете тэхнічных сродкаў. Фота М. КАЧАНОВСКАГА.

НОВУЮ работу Мазырскага народнага тэатра — спектакль за п'есе Г. Мамліна «Абеліск» прагледзелі вучні старэйшых класаў усіх дзесяці школ горада Мазыра. Свае ўражанні і думкі гледачы выказалі ў спрэчках і дыспутах, бо іх, як і герояў п'есы, хвалявалі адны і тыя ж праблемы.

...У сутычцы з п'анымі хуліганамі быў цяжка паранены вучань Слава Пірагоў. І толькі за тое, што смела абараніў сваю аднакласніцу Олю Скрабіну. Гэта бачыў аднакласнік Раман Вараб'ёў, ён яшчэ заўважыў, што разам з хуліганамі быў і вучань з іх класа Ігар Бабец. Раман спрабуе пераканаць яго, каб той пайшоў у міліцыю і прызнаўся, хто параніў Славу. І, каб даказаць, што ён бачыў усю трагедыю, паказаў Ігару акрываўлены нож. Але аднакласнік праявіў маладушнасць, ён не толькі не прызнаўся ва ўсім, але нават расказаў сваім начным сябрам — Чомбэ і Федзьку, што супроць іх маецца ўліка.

Вось на такім фоне і разгортваюцца падзеі далей. Дырэктар школы Ганна Пятроўна, як сына, любіць Ігара і не можа паверыць, што ён хоць усю косна меў нейкае дачыненне да таго здарэння ля абеліска. Слава больш не з'яўляецца на сцэне, але прысутнічае ўвесь час — у перажываннях сяброў за яго жыццё, і ў псіхалагічнай барацьбе герояў.

Цэнтральная лінія п'есы

звязана з вобразам Рамана Вараб'ёва. Цікава тое, што аўтар не прапапоўвае нам дадатны, ідэйны вобраз юнака, які б смела ўступіў у барацьбу са сваёй нерашучасцю і нават бо-

ка, — ён цвёрда вырашыў вывесці на чыстую ваду. Характары ў герояў п'есы супярэчлівыя. Дырэктар школы Ганна Пятроўна (В. І. Казлоўская) — вопытны педагог,

мацца над многім — пра сваё жыццё, пра будучае, пра адказнасць перад грамадствам. Ён вучыць не забываць тых, хто так і не вярнуўся да сваіх мацяроў, жонак, дзяцей... І сёння яны ў абелісках, як сумленне сучаснага пакалення.

— Тэма маладзёжнага спектакля мяне вабіла даўно, — гаворыць рэжысёр народнага тэатра заслужаны дзеяч культуры БССР Міхаіл Колас, — і вось нашу работу прагледзелі мазыраны — школьнікі, студэнты, дарослыя. Нам хацелася ў нейкай ступені адказаць на тыя хвалюючыя пытанні, якія ставіць жыццё перад маладым пакаленням.

Так, спектакль нікога не пакінуў раўнадушным. Пасля прагляду я запытаў у некалькіх гледачоў пра іх думкі і ўражанні.

Анастасія Кржэменская, студэнтка Мазырскага педінстытута імя Н. К. Крупскай: «Спектакль спадабаўся. Спадабаўся сваёй прастатой і адначасова дынамікай, напружанасцю ў раскрыцці галоўнай тэмы. Вельмі ўражае мастацкае афармленне, што дапамагае разумець п'есу...»

Мікола Данільчанка, вучань школы № 8: «Я глядзеў спектакль разам са сваімі аднакласнікамі. Уразіла тое, што пытанні, якія хвалююць нас, юнакоў і дзяўчат, раскрываюцца ў характарах герояў. Упэнены, што многія з нас задумаліся над сваім жыццём, над

паводзінамі і ўзялі усё лепшае, што ўбачылі ў п'есе».

Абеліскі стаяць на зямлі. Як строгія суддзі, як сімвал мужнасці старэйшага пакалення. Салдаты ў бронзе і мармуры, моўчкі пытаюцца ў праходзячых міма: «А ці ўсе вы робіце так, як мы хацелі, калі змагаліся за сваё жыццё і шчасце?» Думаце, юнакі, думаце, які адказ трымаць перад сваім сумленнем, і вам ёсць, што сказаць.

Ёсць у спектаклі і недапрацоўкі. Слаба праведзены лініі сувязі грамадства і міліцыі па папярэджанні правапарушэння. Некалькі разоў звоніць дырэктар школы дзеляўнаму міліцыі, цікавіцца лёсам яе вучня Ігара. І калі ў фінале п'есы хуліган, стаўшы ўжо злачынцам, ідзе з нажом на Рамана, то вокліч міліцыянера «Кінь нож!» — гучыць нечакана. І незразумела, ці то ён выпадкова ўбачыў бойку, калі праходзіў па парку, ці гэта ўжо праводзілася аперацыя з мэтай затрымання парушальнікаў. Хацелася б, каб на такім сур'ёзным і добрым матэрыяле не прысутнічала нават маленькіх плямак.

...Заканчваецца працоўны дзень. Мастак Міжкалгасбуда В. Клячко, работнік педінстытута Я. Дашкевіч, настаўніца Г. Дашкевіч, служачая Т. Тарасова, вучань сёмага класа Б. Золан і многія іншыя спяваюцца ў народны тэатр. На чарговую сустрэчу з гледачымі.

А. БАРОУСКІ.

У НАРОДНЫХ ТЭАТРАХ

АБЕЛІСКІ — СУМЛЕННЕ НАШЧАДКАЎ

яззю. Доўга ён змагаецца сам з сабою, і кожны раз звяртаецца да запісак завуча школы, ветэрана вайны Івана Іванавіча, у якіх апавядаецца пра яго франтовага сябра Сашку — гвардыі радавога. Сашку Раман, безумоўна, не бачыў, але хоча пераняць усё тое добрае, што было ў гэтага чалавек, салдата-равесніка.

Таму не спалохла цяпер Рамана новая сутычка з Федзькам і Чомбэ, якія прымушалі яго кінуць у рэчку схаваны нож, якія жорстка збілі юна-

а вось прагледзела ў Ігару (Е. Літвінчук) чалавек, які прыкрываўся маскай актывнага ідэйнага камсамольца-гаваруна, а на самай справе жыў не па-камсамольску. Яна ніяк не можа зразумець другога вучня Рамана Вараб'ёва (П. Перапечы) неспакойнага, раздражнёнага. А вось Слава Пірагоў (С. Еўлаш) маўклівы, са спакойным тварам, — аказаўся вышэй за сваіх аднакласнікаў.

Спектакль зацікавіў старшакласнікаў. Прымусяў паглядаецца на сябе збоку і задум-

Міхаіл Садавяну — таленавіты румынскі пісьменнік, аўтар шматлікіх празаічных і вядомых сусветнаму чытачу. У сваіх творах М. Садавяну выкрываў буржуазна-памешчыцкае грамадства, паказваў цяжкіе жыццёвыя сляды. У гады фашысцкага рэжыму зазнаў ганенне, кнігі яго спалівалі. У кнізе «Святло ідзе з Усходу» (1945), «Налейдасно» (1946) расказаў пра СССР. Асаблівай папулярнасцю нарыстаўца апавесць «Мітра Канор» і гістарычны раман «Нікара Падкова». Узначалваў СП Румыніі. У 1960 годзе М. Садавяну была прысуджана Міжнародная Ленінская прэмія «За умацаванне міру паміж народамі».

МОЙ СУСЕД, начальнік таможні Грыгарыян, як толькі прыехаў у наш горад, адразу ўгледзеў журботны, змучаны твар старога Георге Дуцу. Пераступіўшы парог доўгага драўлянага памішкання таможні, прабіраючыся праз горы дашчаных скарынь, розных кардонак, цюкоў тканіны, ён са здаўленнем сціснуў увагу на гэтым маленькім, пакорлівым і маўклівым чалавечку.

Як толькі куцы і чыноўнікі зразумелі, што прыйшоў новы начальнік — той самы, пераведзены з Галацаі — у памішканні таможні заставала цішыня. Кожны спынаўся даць яму дарогу, усе навіперадзі беглі знаёмца, стараліся з ветлівай усмешкай адказаць на любое пытанне. Наколькі ягонае паліўленне заспела іх зусім нечакана, у кожнага ў руках было што-небудзь: адрэз тканіны, рознакаляровыя стужкі, кардонкі і здавалася, усе яны загадзя падрыхтавалі падарункі новаму начальніку. А той павольна ішоў сабе па таможні — высокі, вясёлы, з неперыхаванай радасцю пагляджваючы бакенбарды. Спыніўся ён ля Георге Дуцу, які здаў яшчэ пазіраў на яго з незразумелым страхам.

— А вы? Таксама тутэйшы чыноўнік?

— Так, так, пан начальнік... — І на Грыгарыяна ўтаропіліся вільготныя чорныя вочы. — Я даўно тут служу... Усе начальнікі былі мной задаволены...

— Якая ў вас плата?
— Цяпер вясцужыўся да ста дваццаці лей, пан начальнік... Служу верай і праўдай ужо дваццаць год... Толькі васьмь не вучыўся, пан начальнік, не маю дыпламаў, таму і руху няма па службе...

Гаварыў ён таропка, як бы некуды спынаючыся. Правае рука, у якой ён трымаў піро, дрыжала, левая ж то падскоквала ўгору, то апускалася ўніз, да самага сцягна. Вопратка на ім была моцна зношаная, але чыстая.

— Хоць бы два класы гімназіі скончыў, — дадаў ён сумным голасам. — А то бяда!

Дуцу паківаў галавою і ўздыхнуў.
— Сямейны? — спытаў Грыгарыян.

— Так, сямейны. — уздрыгнуў стары. — Шасціра дачок, пан начальнік... І ніводнага сына!

Аб тым, што ў яго няма сыноў, Дуцу наведміў, як аб найвялікшым няшчасці.

Грыгарыян падаўся далей, паўз іншых чыноўнікаў і купцоў, але яшчэ нейкі час адчуваў на сабе багзлівы і пакутны позірк старога.

Ужо ў канцылярый ён пачаў распывтаць у памочніка пра ўсіх таможных служачых, аддаўшы асобую ўвагу Дуцу.

— Гэта сапраўдны гарун, — расплумаў памочнік. — Ён абцяжараны влішкаю сям'ёю. І дужа баіцца, каб вы яго не прагналі.

— З якое прычыны?

— Вы ж ведаеце, пан начальнік, што многія маладыя людзі хочуць заняць ягонае месца! Працаваць яму цяжка, справу ён ведае не вельмі добра, а часам праз розныя непаразумеці і зусім губляецца. Аднак нішто не збіраецца выкідаць яго на вуліцу; ён жа з голаду памрэ...

— Вядома, — прамармытаў пан Грыгарыян.

— Ён кожнаму стрэчнаму расказвае, што ў яго шасціра дачок, а васьмь сына не даў бог... — Тут памочнік зарагатаў, а начальнік адказаў усмешкаю.

— Да гэтае пары ніводнае замуж не аддаў. На перапаннім часе, якая б прыгожая ні была дзіўчына, а без пасагу ніхто не возьме.

Сказана гэта было з незахаваным душэўным болям. Грыгарыян спакаў якую хвіліну і зноў усміхнуўся.

— А ў вас, пан Панаітэску, таксама дачкі на выданні?

— Так, так, — адказаў памочнік і ўвесь зачырванеўся.

— Гэта справа сур'езная, — за-

— Аднак вы, бачу я, сапраўдны філосаф, — усміхнуўся начальнік.

— Дні два-тры па месці... — сумным голасам адказаў стары чыноўнік.

У той дзень Грыгарыян астаўся задаволены сваім служачым. Аднак праз колькі дзён, у адну з нядзель, ён сустрэўся з ім пры зусім іншых абставінах. У той дажджлівы, пахмурны дзень хавалі нейкага пачмоўніка ў адстаўцы. Вясны аркестр — барабаны і трубы — іграў павольны жалобны марш. Калі працесія прыпынілася, чуваць было, як гугнявілі дзвікі, як гучаў хор маладых галасоў, уняромешку з чымсьці плачам. Потым зноў усе пачынала рухацца — бліскучыя мундзіры, чорныя фракі, салда-

позірк на начальніка: вочы ягоныя наліліся слязьмі.

— Пан начальнік... не загубіце... — Голас Дуцу быў пошэн болю. — Пан Грыгарыян... даруйце. Раз на месяц са мною здараецца і гэтак... Адно толькі гора і бяда... Шасціра дачок-беспасаянці... Пан начальнік...

Грыгарыян адварнуўся. — Ён заўсёды адчуваў вялікую агіду да п'яніц...

У сценах таможні яму яшчэ доўга не даваў спякою прыпынкі. Поўны адчаю позірк Дуцу. Грыгарыян бачыў старога заўсёды на адным і тым жа месцы: нібога, амаль дакранаючыся сівымі вусамі да паперы, праз сілу выводзіў літары. Ён схуднеў, і здавалася, зусім згорбіўся пад цяжарам жыццёвых нягод.

Адночы пры сустрэчы Грыгарыян зірнуў на яго з лагоднай усмешкай — агіда прайшла. У той дзень на вуліцы стаў халодны асенні туман. У сваім непрытульным змрочным кутку стары штосці старанна пісаў; час ад часу ён прыпыняўся і перачытваў напісанае, потым зноў браўся за ручку. Здавалася, Дуцу быў чымсьці дужа ўстрыжаны і занепакоены.

— Што вы пішаце, галубок? — спытаў Грыгарыян.

Стары ўдрыгнуў ад нечаканасці і хуценька закрыв папярковы лісток рэстрам. Потым падніўся, у вачах ягоных адбілася вялікае душэўнае хваліванне.

— Скажыце, калі ласка, што вы пішаце? — паўтарыў Грыгарыян сваё пытанне.

— Пан начальнік, не загубіце, я ўжо скончыў запісы ў рэстры... Цяпер для сабе пішу... Прашэнне...

Выцягнуўшы з-пад рэстра лісток, Дуцу падаў яго Грыгарыяну і, зусім знісілены, сеў на сваё месца.

— Пан начальнік, злітуйцеся! — вымавіў ён жаласліва. — Зіма ідзе, бяда пасоўваецца!.. Дваццаць год працую ад раніцы да вечара і ніяк не магу звесці канцоў з канцамі... Дачкі надраслі, вопратка, абутак патрэбны... карміць іх трэба... паліва няма... чую плач іх, просьбы. Іншы раз, здаецца, разбіў бы сабе галаву аб сценку! Вядома, не вытрымаеш — зойдзецца у шпінюк, выгнэш чарку і нібы туман у галаве наплыве — і забываецца на гора... Мне апапавала распач, пан начальнік, прашу дараваць мне!..

Грыгарыян слухаў і ў той жа час чытаў напісанае.

— Яні! Вы звяртаецеся да караля? — спытаў ён, са здзіўленнем зірнуўшы на старога; потым зноў утаропіўся на паперу, дзе грукваціліся непісьменныя і пазбаўленыя пунктуацыі радкі: «Ваша вялікасць!.. Са слязьмі тудыся да вашых ног, бо дайшоў да апошніх мякы сваёго гора; загадайце выдань закон!..» — Вы хочаце, каб быў выданы закон?..

— Што зробіш? — цяжка ўздыхнуўшы, сказаў стары. — У мяне шасціра дачок, ішчэ каманеў прывязана да маіх ног! Таму васьмь і працую яго вялікасць... ці нельга выдань закон... каб платлілі вялікі штраф — хто жыўе сам па сабе, нежанаты...

Грыгарыян зарагатаў і тут раптам Дуцу ўспомніў, што ягоны начальнік таксама халасты. Стары зінуў на яго спалоханы позірк.

— Пан начальнік!..

Яшчэ што-небудзь сказаць ужо не было сілы, Дуцу гатовы быў права-ліца скрозь зямлю.

Ды раптам чыноўнік, глытнуўшы паветра, нейкім дзіўным голасам дадаў:

— Я вельмі няшчасны, пан начальнік!

Калі ён прызнаваўся ў гэтым, у ягоных вачах, гэтак жа як і ў голасе, было столькі пакуты, што Грыгарыян адчуў, як у яго самога наплываюць слязы на вочы.

Не ведаю, магчыма, менавіта гэты стог, у якім чуўся крык многіх абалелых душ, прымуціў Грыгарыяна перагледзець сваё рашэнне. Як жа іначай вытлумачыць ягоныя візіты ў чысценькі дамок з маленькім садком на вуліцы Серарыя, які належыў старому Дуцу? Як вытлумачыць чуткі, аб тым, што мой сусед Грыгарыян вырасыў акаціца?..

1912 г.
Пераклаў Леў САЛАВЕН.

СТАРЫ ЧЫНОЎНІК

пачаў Грыгарыян. — Я васьмь халасты, жыўу адзіна і гора ніякага не ведаю.

— На цяперашнім часе, з сям'ёю адны толькі пакуты ды клопат, — ціха вымавіў Панаітэску. — Правільна робіце...

Адночы нейк Грыгарыян хадзіў сюды-туды па таможні, задаволены пагляджваючы свае каштанавыя бакенбарды. Вакол стаў людскі гоман; то з аднаго, то з другога боку даятаў стук малажка; рабочыя, прадыраючыся праз натоўп, цыгнулі на плячах вялізныя скарыні, розныя кардонкі; ля касавяга агенца чуваць быў звод манет. Сонечныя промі прыбіваліся праз шыкліны ў пыльнае памішканне, асвятлялі густое навуцінне пад столлю і прымушалі зіхацець шаўкі і каларовыя карункі, раскіданыя па сталах.

Георге Дуцу, седзячы за сваёй канторкай, запісаў штосці ў вялікі рэестр. Пісаў ён павольна, з цяжкасцю водзячы галавою ўслед за піром. «Мусіць, не вельмі даецца! — падумаў Грыгарыян. — І гэтак васьмь пакутуе чалавек дваццаць гадоў!..»

Перш чым напісаць вялікую літару, Дуцу доўга і старанна прыстасоўваўся, круціў сваім піром над папераю, варушыў сівымі вусамі і толькі потым, узмахнуўшы ручкаю, нібы ўджалены, пачынаў выводзіць пад самым сваім посам патрэбную літару.

— Што вы пішаце, пан Дуцу? — ваікавіўся начальнік.

— Прозвішчы куцоў, — адказаў той, падымаючыся са свайго месца. — Прозвішчы тых, да каго грошы самі пльывуць...

— Вось яно што... Вы сёння, здаецца, у гуморы... — добразычліва сказаў Грыгарыян.

— У мяне таксама выпадае два-тры дні на месяц спякойныя, — з замілаваннем расплумаў Дуцу. — Першыя дні пасля таго, як атрымаю грошы...

Грыгарыян зноў усміхнуўся.

— А яшчэ васьмь тавары перанісваю, пан начальнік, — крышчу намялеўшы, расказаў далей стары. — Адыя шаўкі ды карункі. Дваццаць гадоў ужо... Раскоша, прамернасць — для жаночае красы. Дваццаць гадоў запар! Старыя шаўкі даўно спархвель, жалчынны, якія паслі іх, узко, ванзўна, бабулькі. Рэчы дарагія... А бядныя усе занісвае... Ніколі не насіць іх маім дачкам!

ты са стралябамі, шматлікія зніжжы... Грыгарыян, якому ў святочныя дні звычайна не было чаго рабіць, ахвотна далучыўся да гэтага шпэцы. Ён ішоў, заняты сваімі думкамі, і разглядаў новых для яго людзей гэтага горада, у якіх надаўна прыехаў, як раптам позірк ягоны спыніўся на Георге Дуцу. Стары чыноўнік тупаў у нагу з астатымі, але ў ягонай хадзе было штосці даўнае: яго быццам бы заносіла ўбок і адбідала назад.

На нейкае імгненне перад Грыгарыянам мільгнуў чырвоны кончык носа; яму адразу ўсё стала зразумела: ён усміхнуўся, але тут жа прыкусіў губу і зірнуўся на бакі: каб толькі хто не ўбачыў.

Зноў нябачная нітка працягнулася паміж начальнікам і падначаленым, які крочыў паперадзе. Дуцу цяпер таксама ўсміхаўся і штосці мармытаў сабе пад нос.

Ягоную ўвагу, мусіць, прыцягнулі закладзеныя за спіну рукі афіцэра ў белых пальчатках. Гэта былі рукі артылерыйскага маёра, тоўстага, каржакаватага чалавека, які алёгка кінаўся пры хадзе. Рукі ў белых пальчатках нібыта завяражылі старога чыноўніка. Спачатку ён ніяка іх разглядаў, Ідучы ўслед за маёрам, потым, падскокчы бліжэй, шпяркім, амаль неперыкметным рухам дакранаўся да іх, паліў чаго, адразу ж, вярнуўся на сваё месца і, не спынаючыся, пакрочыў далей, крышчу пакультываючы на хаду.

Маёр павярнуўся, здзіўлены і паказаў сваю чырвоную фізіяномію, але Дуцу паспеў ужо выявіць сваю поўную абьякавасць да ўсяго навакольнага. Хіба толькі ледзь прыкметна прыжмурыўся, калі той зірнуў на яго.

На нейкі час Грыгарыянавы вочы згубілі Дуцу, але потым зноў угледзелі, — стары, махаючы рукамі, з кімсьці спрачаўся. Добра прыгледзеўшыся, Грыгарыян заўважыў, што той гаворыць сам з сабою. Паліўскі плічом штурхнуў чыноўніка і, прыклаўшы палец да рота, загадаў яму маўчаць. Грыгарыяну гэта ўжо зусім не спадабалася. На могільніку ён зноў убачыў Дуцу. Той стаў ля самага магілы. Угледзеўшы начальніка, вылупіў на яго свае круглыя спалоханыя вочы. Ягоны твар набыў зямлістае адценне. Ён нібыта толькі ў гэтую хвіліну заўважыў і тоё, што пабач з ім далакопы апускаюць у магілу труну. З жахам зірнуўшы на пльбожчыка, ён тут жа перавёў поўны адчаю

ЧАЛАВЕК, які чытае кнігу, у ГДР можна сустрэць усюды—у метро, трамваі і ў парку на лаўцы. За чвэрць стагоддзя існавання

КНИЖНЫ КАНВЕЕР РЭСПУБЛІКІ

ГДР стала адной з самых «чытаючых» краін планеты. Напрыклад, кожны яе чвэрты грамадзянін карыстаецца паслугамі бібліятэкі, а іх у краіне звыш 18 тысяч. Кніга даступная тут кожнаму.

78 кніжных выдавецтваў ГДР штогод пастаўляюць на прылаўкі кніжных магазінаў звыш 120 мільянаў кніг. Да гэтага неабходна дадаць шырокі асартымент літаратуры, якая паступае з краін сацыялістычнай садружнасці. У радзе буйных гарадоў краіны — Берліне, Лейпцыгу, Ростаку — адкрыты, напрыклад, спецыялізаваныя магазіны, якія прапануюць

навушнікам навінкі савецкай літаратуры.

Кожная восьмая кніга, якая выходзіць у ГДР, — пераклад з замежнай мовы, а кожная другая з іх — пераклад з рускай. У рэгулярна публікуемых тут спісах літаратурных навінак можна заўсёды сустрэць імя савецкага аўтара. Раманы Міхаіла Шалахава, напрыклад, выйшлі ў ГДР агульным тыражом у 1,5 мільёна экзэмпляраў. Вя-

лікай папулярнасцю ў нямецкіх чытацель карыстаюцца творы Чынгіза Айматава, Леаніда Ліонава і Уладзіміра Маякоўскага.

Буйнейшыя кніжныя выдавецтвы краіны цесна супрацоўнічаюць са сваімі савецкімі калегамі. Іх супрацоўніцтва ахоплівае такія галіны, як узгадненне планаў выпуску літаратуры, сумесныя выданні. Берлінскае выдавецтва «Дзітц-Ферлаг» актыўна супрацоўнічае з маскоўскім «Прагрэсам», навукова-тэхнічныя выдавецтвы ГДР — з савецкімі выдавецтвамі «Мир» і «Наука».

С. САСНОУСКІ,
(кар. ТАСС).

Берлін.

Новы твор Жоржа Сімянона

Высокі сівы чалавек, пыхнаючы люлькай, ходзіць па пакоі з кута ў кут. Вонкі шыльняна заштораны, шышыя клубы дыму плаваюць у мяккім святле настольнай лямпы. Чалавек размаўляе, дакладней — думае ўголас. У пакоі ён адзін, але ўсё, што ён гаворыць, фіксуе партатыўны магнітафон.

Гэта чалавек — Жорж Сімянон, стваральнік вобраза слаўтага ў дэтэктыўнай літаратуры камісара Мегрэ, аўтар звыш двухсот раманаў, аповесцей і аповяданніў, якія закранаюць самыя разнастайныя бакі жыцця Францыі і многіх іншых краін за мінулае паўстагоддзе. Ён адзін з самых пладавітых і найбольш вядомых пісьменнікаў на Захадзе. Паспех Жоржа Сімянона, на думку шматлікіх даследчыцаў яго творчасці, — у прастай і выразнай мове, глыбокім гуманізме яго станючых персанажаў, багаці тэм, якія ўзнімае аўтар.

Два гады назад Жорж Сімянон заявіў, што назавуць пакадзе літаратурную дзейнасць і перастае пісаць. Такая заява масцітага 70-гадовага літаратара выклікала немалое здзіўленне сярод крытыкаў. Тады ўспаміналі, што ён не раз паўтараў: «Я не змагаюся з пісцамі, нічога ж ічшага рабіць не магу», — або: «Перастаўшы пісаць, я памру».

І Сімянон прыняў рашэнне адмовіцца ад літаратуры, пакінуў сваю вілу «Эліманж», дзе ім было напісана нямала кніг, і пераехаў у Жэневу. Потым не раз яго сустрэкалі ў гэтым горадзе. Абзепіраючыся на ней, з няёмкай люлькай у роце, ён гадзінамі блукаў па вуліцах горада, прысаджваючыся на парнавыя лаўкі, заглядаў немадоўга ў кнігу. «Сімянон вядзе жыццё пенсіянера» — паведамлялі тады газеты. Даследчыкі яго творчасці падлічылі, што да гэтага часу Жорж Сімянон стварыў 214 твораў.

Два апошнія гады Сімянон нічога не пісаў. Ва ўсякім разе, яго новыя кнігі не паступалі ў продаж. Тым не менш крытыкі былі ўпэўнены, што пісьменнік зноў возьмецца за пера.

Сапраўды Сімянон узяўся за літаратурную працу. Але фармальна ён не здрадзіў сваёму слову. На гэты раз ён не напісаў, а прадэманстраваў увесь твор на магнітафоннай стужцы. «Факт застаецца фактам» — пісьменнік зноў за работай. — Пісаў наокоці гэтага шотландскага «Нувэль літэрэр». 215-ы твор Сімянона «Пісьмо да маці» з'явіўся на паліцах магазінаў. І стыль, і тэма твора не характэрны для Сімянона. У новай кнізе няма звышзвестных нам герояў, наогул няма выдуманых персанажаў. Пісьменнік думае аб пражытым ім жыцці, аднаўляе, у прыватнасці, прычыны складаных і часам хваравітых адносін у яго сям'і. Звартаючыся да маці, Сімянон спрабуе высветліць пытанне, якое мучыла яго ўсё жыццё: чаму ён заўсёды быў нелюбімым сынам.

Пытанне, здавалася б, прыватнае і чыста інтымнае, але ў кнізе паўстае цэлая эпоха, малюецца фон жыцця пэўнага саслоўя буржуазнага грамадства, даследуюцца яго маральныя і духоўныя асновы.

«На 125 старонках гэтага пісьма Сімянон уласцівай яму прастай і лаканічнай мовай аналізуе ўласную драму. Падобна камісару Мегрэ ён вядзе следства па справе ўнутранага разладу нічым не прычэпнай бельгійскай сям'і, адтуль ён выйшаў», — піша парыжская газета «Фігаро».

«Пісьмо да маці» — гэта псіхалагічнае даследаванне, дзе характар акружэння, абставіны ў сям'і, асуджанасць на шэрае гібыне дапытлівага юнака палітэстэрыку адлюстравваюць эпоху і ператвараюць новую работу Сімянона ў высокамастацкі твор», — піша газета «Арор».

Прыкільнікі Сімянона лічаць, што «Пісьмом да маці» ён адкрывае новы этап у сваёй творчасці, звязаны з глыбокім аналізам пражытых гадоў і набытага жыццёвага вопыту. Менавіта гэтым і поясняе да сябе новы твор Жоржа Сімянона пільную ўвагу літаратуразнаўцаў.

А. ШЫРОКАУ,
кар. ТАСС.

Парыж.

Віктар ШАУЧЭНКА

ПІСКУНІХА

(СЯМЕННЫ ДЫЯЛОГ)

— Ты ведаеш, што ўтварыла гэтая Піскуніха? — інтрыгуюча пачала жонка, калі я садзіўся за пісьмовы стол, каб напісаць нарэшце аповяданне, якое выношваў некалькі тыдняў у галаве.

— Якая Піскуніха? — абмякнула перанятаў я, беручы чысты ліст паперы.

— Ты не ведаеш Піскуніху? — жонка паглядзела на мяне так, быццам я забыў сваё асабістае імя.

— А хто такая Піскуніха? — я пачаў пераважаць.

— Піскуніха — гэта мая сяброўка — Піскунова Люся. Памятаеш, яна неяк прыходзіла да мяне. На ёй быў сівы парыв, дарэчы, ён зусім ёй не да твару, італьянскія басаножкі на платформе. З яе фігурэй і платформа... Безгустоўшыня! Дык вось сустрэкаю я заўчора сваю сяброўку.

— Піскуніху? — удакладніў я і адразу ж пашкадаваў.

— Хоць раз у жыцці ты даці мне слова сказаць! — разлавалася жонка. — Далася табе Піскуніха. Сустрэкаю я заўчора Верку Суміну. Уяе п'яліца развілася з мужам. А ўсё з-за таго, што ён не хацеў жыць у яе банькоў, а яна — у ягоных. Чалавек ён не блігі. Высокі, прыгожы, Чарніны. Не п'е, не курыць. А Верка зусім высахла ў хрушчык. Удзіліш, на ёй панчошкі белыя з заціжжамі. А паміда... жах! Кофтачка на ёй, праўда, была імартная, за 45 рублёў, але выглядала мяшчом. А што мяне больш за ўсё ўразіла, дык гэта яе прычоска. Да яе шырокага твару ён ніколеджы не пасавала. Скажу па сакрэту — Верка давяла цялоубойніку, і той падарыў ёй перацёнак за 97 рублёў. А вагоў ён праўце

на тэлебачанні. У яго жонка і двое дзяцей...

— Прабач, дарагая, ты нешта хацела расказаць пра Піскуніху, — аспырожна перапыніў я жончыя малалогі.

— І чаго ты прычэпіўся да мяне з гэтай Піскуніхай! — амаль са слязімі закрывала жонка і выбегла на кухню.

Я ўявіў, як яна стане грымень па посудам не менш чым дзесяць хвілін, а потым, як нічога не здарылася, падыхдзе да мяне і скажа:

— Ты ведаеш, што ўтварыла гэтая Піскуніха!

Дзейнічаюць:

Удовін Сын,
Дванаццацігадовы Змей,
Русалка, афіцьянтка з рэстарана «Зялёны дуб».

Карціна першая

Дванаццацігадовы Змей блукае па свёржцы, круціць галаву, пэўна хоча стварыць нейкае значнае, на меншай меры разам-знаенае на што друкаваныя аркшчы. Вось ён садзіцца на лавачку. Міма шпарка праходзіць Удовін Сын.

ЗМЕП: (Надохліваецца). Гэ! Удовін! Сын Бацькавіч! Здаро! Куды ж разганяўся гэты. Пасядзі, адначні, пагутарым.

УДОВІН СЫН: (Спыняецца). Зусім часу няма.

ЗМЕП: Вучоныя ў такім выпадку гавораць «сэйтнот». Але ж часу ў нашага брата ніколі няма. Вось і я ішчу зараз пататкі пра Кашчыя Бясмертнага. Дзеці і ноч, пом і даць сяджу. (Адсойваецца крыж ўбок). Прывіда, паганімі.

УДОВІН СЫН: Не, набягу.

ЗМЕП: Куды ж гэта?

УДОВІН СЫН: У рэстаран.

Перакуну чаго-кольвеча.

ЗМЕП: Гэ! Сёння ж гаварар даюць! Колькі ты атрымаў з «Лукамор'я»? Там добра пла-

Салавей РАЗБОЙНІК

ДРОБНЫ БАЛАМУТ

Песня-казка ў адной дзеі, дзвюх карцінах

Цябе, Шчыра табе скажу, што ты малайчына. З цябе атрымаецца нудоўны наэт.

УДОВІН СЫН: Гэта заанада.

ЗМЕП: Дальбог, не хлуну. У кожным тваім радку — атамная сіла, ядзерная энергія. У цябе — мая хватка: усё добра, усё гладка. Ты — майстра, ты — геній, ты — малаток! Я навіну табе рэкамендацыю ў Саюз пісьменнікаў! Цябе прымуць! Дай навіну тваю мужнюю руку! (Плякае Удовінага Сына па плячы і цягне яму руку.) То пройдзецца разам.

УДОВІН СЫН: Я ж — у рэстаран...

ЗМЕП: Не хвалойся. Удвух песьляей будзе.

Удовін сын накіроўваецца да рэстарана, за ім хвацка джгае на бруку Змей.

УДОВІН СЫН: Мне — бутэльку кефіру, малочны суд, малочныя сасіскі...

АФІЦЫЯНТКА: Давайце хуценька. Каму што?

Змей лыпае вачыма, паціскае плячыма, корнаецца ў кішэнях, нарэшце, апскае галаву, хітра назірае на Удовінага Сына.

УДОВІН СЫН: Мне — бутэльку кефіру, малочны суд, малочныя сасіскі...

АФІЦЫЯНТКА: (Да Змея). Што вам, грамадзянін?

ЗМЕП: (Глядзіць на Удовінага Сына). Цямніла! Слабак! Бядадзічына! Агідны баламут! Змей найтоў і не развітаўся.

Літаратурны запіс Р. Яўсеева.

Пятро КРАСЮК

НЕЗАДАВОЛЕННЫ ПАРСЮК

БАЙКА

Пусцілі Парсюка за браму пагуляць, Хацелі, каб псбачыў трохі свету, А ён сабе паставіў мэту — Каложыну за плотам адшукаць. І адшукнуў, глыбокую, па вушы. Пялёскаецца, як у душы.

Пытае Жаба:

— Як табе ў нас, дружка!
— Сапраўды рай такая лужа.
— Ці лепей тут, як у тваім двары!
— Пра гэта лепш не гавары.

Што за жыццё ў нас, мярнуў сама: Маленькай нават лужыны няма. — Дзе ж Парсюку перастай масці Выдатны талент свой прыкладзі! — Няма дзе, — скардзіўся Парсюк, — Хоць закідай пялю на сук І горка плач, як той бабёр...

Так бэсцяць Парсюкі часамі родны двар.

Перакладу з украінскай мовы С. Грахоўскі.

Дарагія чытачы!

ПАДПІСВАЙЦЕСЯ НА ШТОТЫДНІВІК

«ЛІТАРАТУРА І МАСТАЦТВА»!

Надпіска прымаецца без абмежавання ва ўсіх паштовых аддзяленнях і агенцтвах «Саюздруку», уваўнаважанымі на падпісцы на прадпрыемствах, будоўлях, у арганізацыях, калгасах і навучальных установах.

Надпісканая цана: на год — 4 руб. 20 кап., на паўгод — 2 руб. 10 кап., на 3 месяцы — 1 руб. 05 кап.

ЧЫТАЙЦЕ І ВЫШІСВАЙЦЕ «ЛІТАРАТУРУ І МАСТАЦТВА»!

Без слоў...

Мал. Я. ЦАРКОВА.

Мал. А. ШАЎЦОВА.

СУСТРЭЧЫ, ПОШУКІ, АДКРЫЦЦІ.

КАСМАНАУТАМ ПРЫСВЯЧАЕЦА

УНУК ВЯЛКАГА ПАЭТА

300 КАРЦІН ПРА СУЧАСНІКА

ДЛЯ СЕЛЬСКИХ СЛУХАЧОУ

ПАДАРУНАК МУЗЕЮ

Смаленская вобласць, музей Юрыя Аліксеевіча Гагарына. Шмат карэспанданцый прыйшло на гэты адрас у час сумеснага касмічнага палёту савецкіх касманаўтаў і амерыканскіх астранаўтаў. Людзі він-

ДЛЯ НЯМЕЦКІХ СЯБРОУ

У Віцебск вярнулася выстаўка самадзейнага мастацтва вобласці, якая павяляла ў Франкфурце-на-Одэры ў ГДР. Звыш 50 работ жывапісу, графікі і дэкаратыўна-прыкладнай творчасці былі прадставлены нямецкім прыхільнікам мастацтва.

У цэнтры экспазіцыі — партрэт «У. І. Леніна» выкаланы рабочым Я. Бабковым.

Поспехам у наведвальніцкай карысталіся жывапісныя работы «Нацюрморт» П. Баранова, партрэт дзяўчынкі «Паліна» рэбачага В. Сініцына, пейзажы «Летні даень» служачага Д. Круцёна і «Першы снег» настаўніцы Я. Вегунай і іншыя.

Вялікую цікавасць у нямецкіх сяброў выклікала творчасць народных умельцаў: вышыўка, ткацтва, рэзьба па дрэву. Найбольш значныя сродкі рэзьбы і абрус, вытанчаныя М. Хмялевай і С. Станевіч, «У аленцы» (рэзьба па дрэву) А. Пракалужанкі і многія іншыя.

У мясцовым друку былі апублікаваны цэлыя словы ўдзячнасці і захаплення талентамі мастакоў Прыдзвінскага краю.

Выстаўку ва Франкфурце-на-Одэры прадставілі народны мастак БССР Я. Нікалаеў і выкладчыца тэхналагічнага інстытута па прыкладному мастацтву М. Рыбалкіна.

К. ТОКАРАУ.

Я Н Ы — 3 МАГІЛЕЎШЧЫНЫ

Звыш ста тысяч чалавек наведваюць штогод Магілёўскі абласны краязнаўчы музей. Асабліва цікавасць прыцягвае экспазіцыя, прысвечаная рэвалюцыйным падзеям 1905 года на Магілёўшчыне. Яна ўвесь час папаўняецца новымі экспанатамі.

У прыватнасці, сабраны матэрыялы аб удзельніку рэвалюцыі 1905 года, урадніцку горада Шклова Х. Пестуну. Гэты чалавек вельмі цікавага лёсу. За выступленне супроць царскіх улад ён быў асуджаны на 7 гадоў катаргі.

Пасля Вялікага Кастрычніка Х. Пестун займаў шэраг адказных пасадаў — быў старшынёй Гомельскага губвыканкома, узначальнікам партыйнага камітэта ў Башкірыі і Якуціі.

Актыўнымі удзельнікамі рэвалюцыйных падзей 1905 года былі і ўрадніцкі Магілёўшчыны Б. Шчарбаню і Я. Таўцыяковіч. Апошні, патамны дваранін, пшчэ юнаком парваў са сваім класам і далучыўся да рэвалюцыйнага руху. Ён удзельнічаў у якасці баевіка ва Узброеным паўстанні на Чырвонай Прэсні ў Маскве.

Гэтыя і іншыя матэрыялы будуць экспанаваны на перасоўнай выстаўцы, з якой пазнаёміцца жыхары многіх гарадоў і вёсак Магілёўшчыны.

У музеі працягваецца вялікая работа па збору дакументаў і матэрыялаў аб перыядзе Вялікай Айчыннай вайны.

Сюды даслаў свае асабістыя рэчы — паліваю форму, ўраджанец Магілёўшчыны, Маршал Савецкага Саюза, двойчы Герой Савецкага Саюза І. Якубоўскі, сабраны цікавыя дакументы пра камандзіра Асіповіцкага партызанскага злучэння Я. Каралёва, прysłалі свае ўспаміны ўдзельнікі абароны і вызвалення Магілёва генерал-палкоўнік В. Галоўнін, член Ваеннага Савета 49 арміі Р. Бранд, палкоўнік С. Максімін і іншы.

В. МАІСЕЕУ.

У Маскву, на ВДНГ

Мінскім аматарам выяўленчага мастацтва добра вядомы многія творы беларускіх мастакоў. Наведвальнікі вернісажаў, якія наладжваў Палад мастацтваў, безумоўна, запамінілі драматычную кампазіцыю М. Савіцкага «Поле» і лірычны роздум мастака «Ружовы куст», напэўна, знаёмы ім і знічае налітні Г. Ванчанкі «Балада аб мужнасці», і эцюд «Палессе» таго ж аўтара.

Выклікаў цікавасць і рамантычны вобраз генерала Л. М. Даватара мастака Л. Шчмалява і суровы ў сваёй прастаце твар К. П. Арлоўскага, створаны У. Стальмашонкам.

З гэтымі жывапіснымі палотнамі, а таксама іншымі карцінамі беларускіх мастакоў апошніх гадоў, зараз знаёміцца масквічы і шматлікія госці сталіцы. На ВДНГ СССР, у павільёне «Савецкая культура» экспануецца вялікая выстаўка выяўленчага мастацтва

Савецкай Беларусі. Сёлета ў ёй прынялі ўдзел 99 мастакоў з Мінска, Віцебска, Гомеля, Магілёва, Барысава.

Героям Вялікай Айчыннай вайны, наамаму сучасніку, роднаму краю прысвечана больш як 300 работ. Гэта творы Я. Зайцава, П. Воранава, А. Шыбіява, П. Крахалева, В. Сумарова, В. Кухарава, Д. Алейніка, А. Паслядовіч, Г. Паллаўскага, В. Шарангойца, С. Рамаанава, А. Тычыны, М. Рыжыкава і іншыя.

Акрамя жывапісу і графічных лістоў — у экспазіцыі творы з крышталю, кераміка. Леаніям свае вырабы паказваюць майстры шклозавода «Нёман» У. Мурахвер, М. Маткова, В. Жогаў, А. Федаркоў.

Мастацкія выстаўкі на ВДНГ сталі ўжо традыцыйнымі. Мінулая экспазіцыя беларускага мастацтва была паказана ў 1968 годзе. Пасля яе многія творы былі ўдасцены медалю і грамад ВДНГ СССР.

3 КАНЦЭРТАМІ ДА ХЛЕБАРОБАУ

Кожнае лета спецыяльная канцэртная брыгада студэнтаў Беларускай дзяржаўнай кансерваторыі імя А. В. Луначарскага выязджае з канцэртамі па працягнутой алегіі раёнаў рэспублікі.

Будучыя артысты наведвалі раёны Мінскай, Віцебскай, Гомельскай, Магілёўскай і Брэсцкай абласцей. Яны выступалі з канцэртамі на паллях стагнах перад калгаснікамі і рабочымі саўгасаў. 12 канцэртаў далі студэнты толькі мазырскім кішкам.

Вялікім поспехам карысталіся выступленні нашых спева-

коў Ірыны Стасевіч, Галіны Бачы, Рыгора Харыка, баяніста Мікаіла Пляціцына, цымбаліста Рымы Падойніцынай і харазка секстэта пад кіраваннем студэнткі аддзялення харавага дырыжывання Тамары Слабодчынай.

У праграме канцэртаў была музычная класіка, творы савецкіх і зямельных аўтараў. Асабліва спадзілася слухачам народныя беларускія музычныя песьні У. Алоўнікова «Зямлянка» і І. Лучанка пра чырвінскага гітарыста-партыэта Віктара Хада.

Н. КРАСНАШЧОКАВА.

3 ПУШКІНСКАГА РОДУ

Да гэтага часу ні Пушкінскаму дому ў Ленінградзе, ні музею-запаведніку А. С. Пушкіна ў славя Міхайлаўскім не была вядома магіла унука Аліксандра Сіргеевіча — Пятра Аліксандравіча, сына старэйшага сына паэта Аліксандра Аліксандравіча.

А. А. Пушкін сваё жыццё прысвяціў ваеннай службе. З 1867 года ён знаходзіўся на службе ў Віленскай ваеннай акрузе, а праз два гады, у лютым 1869 года атрымаў прызначэнне ў 14-ы драгунскі Маларасійскі полк, а з 15 ліпеня 1870 года яго прызначаюць камандзірам 13-га гусарскага Нарвйскага палка.

У горадзе Навагрудку і яго ваколіцах у той час і базіраваўся 13-ы гусарскі Нарвйскаполк.

9 чэрвеня 1870 года ў сям'і Аліксандра Аліксандравіча Пушкіна нарадзілася восьмае дзіця — Пётр Аліксандравіч.

уноку вялікага паэта Аліксандра Сіргеевіча Пушкіна. Аднан Пётр Пушкін пражыў нядоўга. Восенню 1870 года на тэрыторыі Навагрудскага і прылягаючых да яго раёнаў праходзілі ваенныя маневры. Жонка А. А. Пушкіна — С. А. Лонская — з дзіцем Пятром знаходзілася разам з мужам на манеўрах. Хлопчык захварэў дзіцячай эпідэмічнай хваробаю і памёр 6 лістапада 1870 года. Пахаванне дзіцяці адбылося на праваслаўным бану могілак у Навагрудку.

Аўтар гэтых радкоў на працягу трох гадоў адшукаў магілу Пятра Пушкіна. Адшукаваць магілу дапамагалі вучань шостага «Б» класа школы № 2 Грыша Жукоўскі.

І вось магіла унука А. С. Пушкіна знойдзена. На надмагільным камені напісана: «Младзенец Пётр Пушкін, род. 9 юня 1870 г., скон. 6 ноябра 1870 г.».

Наглядзчы на тое, што над-

магільны камень пралікаў 103 гадоў, надпіс можна лёгка прачытаць. Памер каменя прыкладна 50х65 сантыметраў.

І. ШЧЭРБАЧ, эканаміст.

СВЯТА ВУЛІЦЫ

З успамінамі пра героя выступілі былыя камандзіры падрыўной групы, імяснені камісара партызанскага атрада па камсамольскай рабоце Герой Савецкага Саюза Ф. Котчанка, былыя франтавікі В. Краўчанка, А. Цімафееў і іншыя.

На свяце лепшым малодым рабочым быў уручаны камсамольскі білет новага ўзору.

Падпалкоўнік мліны П. Чалаў уручыў групе юнакоў і дзючат пашпарты.

Пасля ўрачыстай часткі ўдзельнікі мастацкай самадзейнасці Палаца культуры чыгуначнікаў імя У. І. Леніна выступілі з канцэртамі мастацкай самадзейнасці.

А. ЖЫЖНЕУСКІ.

Гомель.

«Літаратура і искусство» — орган Министерства культуры и правления Союза писателей БССР, Минск.

«ЛІТАРАТУРА І МАСТАЦТВА»

Выходзіць па пятніцах на шаснаццаці старонках.

Ордэна Працоўнага Чырвонага Сцяга друкарня выдавецтва ЦК КП Беларусі

Адрас рэдакцыі: 220600, ГСП, Мінск, вул. Захарава, 19.

Тэлефоны: прыёмнай рэдакцыі — 33-24-61, намеснік галоўнага рэдактара — 33-25-25, адказнага сакратара — 33-44-04, аддзела грамадска-палітычнага жыцця і інфармацыі — 33-22-04, аддзела прозы і паэзіі — 33-24-62, аддзела крытыкі і бібліяграфіі — 33-24-62, аддзела тэатра, кіно і музыкі — 33-21-53, аддзела выяўленчага мастацтва, архітэктуры і вытворчай эстэтыкі — 33-24-62, аддзела культуры — 33-24-62, аддзела пісем і масвай работы — 33-22-04, выдавецтва — 22-50-62, бухгалтеры — 22-50-00.

Рукапісаў рэдакцыя не вяртае

Галоўны рэдактар Хведар ЖЫЧКА.

Рэдакцыйная калегія: Заір АЗГУР, Барыс БУР'ЯН, Анатоль ГРАЧАНІКАУ, Юрый ГРЫГОР'ЕУ, Канстанцін ГУБАРЭВІЧ, Ігар ДАБРАЛЮБАУ, Васіль ІВАШЫН, Віктар КАВАЛЕНКА Аліксандр КАПУСЦІН (намеснік галоўнага рэдактара), Уладзімір НЯФЕД, Віктар ПРАТАСЕНЯ, Іраіда САНКОВА, Мікола ТКАЧОУ, Юлія ЧУРКО, Віктар ШЫМУК (адказны сакратар), Рыгор ШЫРМА.